Vlaams Parlement

767 (2020-2021) – Nr. 1
ingediend op 3 mei 2021 (2020-2021)

Nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister Matthias Diependaele

Visienota Lokaal Onroerenderfgoedbeleid

verzendcode: WON

Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIEN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED

VISIENOTA LOKAAL ONROERENDERFGOEDBELEID

Inhoudstafel

1. INLEIDING 5
2. OMGEVINGSANALYSE: HOE ACTIEF ZIJN LOKALE BESTUREN VANDAAG IN HET DOMEIN ONROEREND ERFGOED? 8
2.1. Wetenschappelijk inventariseren 8
2.2. Vaststellen van inventarissen 10
2.3. Beleidsruimte voor lokale besturen in het beheer van onroerend erfgoed 11
2.4. Lokale financiële ondersteuning van onroerend erfgoed 12
2.5. Erkende initiatieven 12
2.5.1. Onroerenderfgoedgemeente 12
2.5.2. Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddienst 13
2.5.3. Onroerenderfgoeddepot 15
3. VISIE OP EEN GEZAMENLIJK ONROERENDERFGOEDBELEID 17
4. VERTALING NAAR OPERATIONELE THEMA'S 19
4.1. Voorbereiden van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid 19
4.2. Monitoren en evalueren van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid 21
4.3. Behandelen van toevalsvondsten 22
4.4. Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen 25
4.4.1. Wetenschappelijke inventarissen 25
4.4.2. Vaststellen van inventarissen 27
4.4.3. Beheer van vastgesteld erfgoed 30
4.5. Beschermen 32
4.5.1. Nieuwe beschermingen en evaluatie van het beschermingsbestand 32
4.5.2. Beheer van beschermd onroerend erfgoed 35
4.6. Handhaving 36
5. DE ERKENDE INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENST ALS ONDERSTEUNING VAN ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN EN ANDERE LOKALE BESTUREN 40
6. FINANCIËLE ONDERSTEUNING VAN ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN EN INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN 42

7. SLOTWOORD 46
8. BIJLAGEN 47
8.1. Gebruikte afkortingen 47
8.2. Lokale inventarisatie-initiatieven 47
8.2.1. Bouwkundig erfgoed 47
8.2.2. Houtige beplantingen 48
8.2.3. Historische tuinen en parken 48
8.3. Overzicht van de erkende onroerenderfgoedgemeenten 48
8.4. Overzicht van de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten 49
8.5. Overzicht van de erkende onroerenderfgoeddepots 52
8.5.1. Antwerpen 52
8.5.2. Oost-Vlaanderen 52
8.5.3. Vlaams-Brabant 52
8.5.4. West-Vlaanderen 52
8.6. Berekening van de maximale budgettaire kost van de financiering van intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten o.b.v. de huidige financieringsregels 53
8.7. Overzicht van taakstelling voor erkende onroerenderfgoedgemeenten, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en andere lokale besturen, na implementatie van de Visienota Lokaal Onroerenderfgoedbeleid 55

1. INLEIDING

Onroerend erfgoed is een onderwerp dat ons allemaal aanbelangt. Net daarom is het cruciaal dat alle bestuursniveaus samenwerken en hun verantwoordelijkheid opnemen. Er zijn verschillende steden en gemeenten die de afgelopen decennia op eigen initiatief een lokaal onroerenderfgoedbeleid ontwikkeld hebben. Maar de ambitie en de manier waarop verschilt sterk.

De afgelopen jaren zijn daarnaast verschillende initiatieven genomen en instrumenten ontwikkeld om lokale besturen nauwer te betrekken bij de zorg voor onroerend erfgoed – denk aan de mogelijkheid om erkend te worden als onroerenderfgoedgemeente of intergemeentelijke erfgoeddienst, en om onroerenderfgoeddepots op te zetten.

Toch stel ik vast dat dit niet heeft geleid tot gedeelde verantwoordelijkheid en een partnerschap tussen Vlaanderen en de lokale besturen. Het aantal aanvragen om erkend te worden als onroerenderfgoedgemeenten blijft bijvoorbeeld laag. Het is ook opvallend dat verschillende steden en gemeenten een voorbeeldig onroerenderfgoedbeleid voeren, maar er toch niet voor kiezen om een erkenning als onroerenderfgoedgemeente aan te vragen. Daar wil ik iets aan doen. Het label 'erkende onroerenderfgoedgemeente' moet uitgroeien tot symbool van lokale erfgoedexpertise, maar ook van de autonomie die de Vlaamse overheid aan lokale besturen biedt.

Steeds meer lokale besturen sluiten zich aan bij een erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten. Ik ben tevreden om vast te stellen dat steeds meer lokale besturen een erfgoedreflex ontwikkelen. Vijf jaar na de invoering is meer dan twee derde van alle Vlaamse gemeenten aangesloten bij een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst. De taken die ze opnemen zijn erg divers. Hetzelfde kan ook gezegd worden van de ambities en resultaten. Qua schaalgrootte en bestuurskracht kunnen veel intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst nog een stap vooruit zetten.

Tijdens de voorbereiding van deze visienota heb ik, samen met mijn kabinet, met verschillende partners dieptegesprekken gevoerd. Aan de hand van een vaste set vragen over de toekomst van lokaal erfgoedbeleid heb ik inzichten gekregen over de hiaten en opportuniteiten in het huidige beleid.

Deze thema's met bijhorende vragen werden aan de partners bezorgd:

1. Vaststellen (rechtsgevolgen) en inventariseren

   Het proces inventariseren omvat niet enkel inhoudelijke en vormelijke aspecten van het inventariseren zelf, maar gaat ook over databankbeheer, publieke ontsluiting en vaststellen. Ook de mogelijke rechtgevolgen die verbonden worden aan de vastgestelde inventaris behoren tot de scope van de visienota.

2. Herevaluatie van beschermingen

Lokale besturen kunnen een belangrijke rol spelen in het zicht krijgen op de staat van het beschermd erfgoed. Op het lokale niveau zit je dichter bij het erfgoed. Hoe pakken we de herevaluatie aan? Top-down, bottom-up?

3. Financiering van onroerenderfgoedzorg

   Het is van belang het verwachtingspatroon van lokale besturen te kennen, en in het bijzonder ook om te weten welke 'niet-financiële' voordelen zij als billijke compensatie zien.

4. Uitbreiden van bevoegdheden m.b.t. beschermd erfgoed

   Welke zaken willen de gemeenten zelf doen? Welke adviezen verlenen?

5. Handhaving

   Hoe zal de bescherming gehandhaafd worden? Wat kan de rol hierin zijn van de gemeenten? Hoe kunnen ze optreden en met welke middelen?

Deze dieptegesprekken werden gevoerd met een breed scala aan partners: koepels zoals de VVSG en vertegenwoordigers van het Netwerk Onroerend Erfgoed werden gehoord op basis van de hierboven vermelde thema's. Daarnaast werd een lijst samengesteld van lokale besturen die op diverse manieren hun lokaal onroerend erfgoed naar een hoger niveau willen tillen. Met deze lokale besturen ging ik in overleg: Gent, Leuven, Koksijde, Menen, Geraardsbergen, Aalst en Antwerpen. Hun engagement varieert van onroerenderfgoedgemeente, lid van een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst tot een gemeente met een actief beleid op vlak van onroerend erfgoed. In overleg met de lokale besturen werd besloten om geen woordelijk verslag van deze meetings aan te hechten bij deze visienota om tot een open en informeel overleg te komen.

Algemeen stelde ik enthousiasme vast bij alle lokale besturen of samenwerkingsverbanden om aan de slag te gaan met ons onroerend erfgoed. Van kleine projecten tot groot uitgebouwde lokale onroerenderfgoeddiensten: allen zien de meerwaarde in van ons onroerend erfgoed. Met hun concrete ideeën gingen we aan de slag. Hun insteken vind je doorheen mijn visienota terug. Elk van deze gemeenten heeft een warm hart voor onroerend erfgoed.

In deze visienota Lokaal Onroerenderfgoedbeleid presenteer ik een bijgestelde visie op de samenwerking tussen Vlaanderen en de lokale besturen op het vlak van onroerend erfgoed. Lokale besturen, en vooral erkende onroerenderfgoedgemeenten, krijgen meer verantwoordelijkheid en ruimte om een lokaal onroerenderfgoedbeleid te ontwikkelen. De erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten bevestig ik in hun ondersteunende en sensibiliserende rol. Al deze lokale partners kunnen meer nog dan vandaag al het geval is een beroep doen op de Vlaamse overheid, die zich als expertisecentrum profileert.

Ik presenteer deze visienota bewust vroeg in de regeerperiode, zodat de implementatie van deze nieuwe visie de komende jaren op kruissnelheid kan komen. Ik start als bevoegd

minister zo snel mogelijk met de omzetting van de principes die deze visienota formuleert. Ik zal dit doen in nauw overleg met de lokale besturen, zodat de nieuwe bevoegdheids- en taakverdeling ook maximaal door hen opgepikt wordt. In deze context is het belangrijk te benadrukken dat deze visienota een beginpunt is voor discussie of bedenkingen.

Ik zal de visienota voorleggen aan de SARO, VVSG en NOE voor een formeel advies. Regelgevende initiatieven worden waar nodig ontwikkeld, en achterliggende processen en structuren voorbereid, zodat deze visienota geïmplementeerd is tegen de volgende BBC-ronde in 2023.

Deze visienota heeft een expliciete focus op de rol van de lokale actoren in het onroerenderfgoedbeleid. Tegelijk lopen ook nog andere hervormingstrajecten in het Vlaams onroerend erfgoedbeleid. De hervorming van het premiestelsel werd eind 2020 doorgevoerd. De evaluatie van het beschermd bestand en eventuele wijzigingen in de mogelijkheid tot opheffing van beschermingen wordt in 2021 voorbereid. Doorheen deze visienota zijn er meerdere linken te vinden naar deze andere hervormingen waaraan momenteel, of de komende jaren gewerkt wordt. Het is een bewuste keuzen om in deze visienota enkel de rol van de lokale besturen te belichten.

2. OMGEVINGSANALYSE: HOE ACTIEF ZIJN LOKALE BESTUREN VANDAAG IN HET DOMEIN ONROEREND ERFGOED?

Lokale besturen kunnen vandaag al op verschillende manieren een lokaal onroerenderfgoedbeleid ontwikkelen of beleidsinitiatieven nemen gericht op onroerend erfgoed. Ze maken gebruik van beleidsruimte die de Vlaamse overheid biedt, of ontwikkelen eigen initiatieven die complementair zijn aan het op Vlaams niveau aangestuurde onroerenderfgoedbeleid. Bovendien kunnen ze al enkele jaren een bijzondere erkenning krijgen, in ruil voor het opnemen van specifieke taken en verantwoordelijkheden.

Er zijn **dertig erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten**, die het volgende vertegenwoordigen:

- 208 gemeenten (gemiddeld 6,9 gemeenten per IOED);
- 4,11 miljoen inwoners (gemiddeld 137.000 inwoners per IOED);
- 309,08 km² beschermd onroerend erfgoed (gemiddeld 10,30 km² per IOED);
- 45.638 vastgestelde inventarisitems (gemiddeld 1.521 items per IOED).

Voor de financiering van de 30 erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten voorziet Vlaanderen in 2021 2,6 miljoen euro.

De **tweeëntwintig erkende onroerenderfgoedgemeenten** staan samen op hun beurt voor:

- 485.877 inwoners (= 7,33% van Vlaanderen);
- 988,72 km² (= 7,26% van Vlaanderen);
- 66,47 km² beschermd erfgoed (= 10,20% van Vlaanderen);
- 4.810 vastgestelde inventarisitems (= 6,38% van Vlaanderen).

In deze omgevingsanalyse gaan we dieper in op de huidige stand van zaken.

2.1. Wetenschappelijk inventariseren

Het in kaart brengen of inventariseren van onroerend erfgoed was traditioneel het domein van de Vlaamse overheid. In de jaren 1960 werd gestart met de inventaris van het bouwkundig erfgoed. De afgelopen decennia kwamen daar de inventarissen van houtige beplantingen en van historische tuinen en parken bij, de Landschapsatlas, de inventaris van archeologische zones, en de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA-kaart).

Maar inventariseren is een intensief en tijdrovend proces. Het duurt lang om heel Vlaanderen een eerste keer onder de loep te nemen. Een inventaris is bovendien per

definitie een momentopname, gebaseerd op het inzicht in onroerend erfgoed van dat moment. Zeker wanneer een inventaris geografisch wordt opgebouwd, en dat om praktische redenen bijvoorbeeld gemeente per gemeente wordt aangepakt, zullen er grote verschillen zijn tussen inventarissen uit de begin- en de eindperiode. Dat is bijvoorbeeld zo voor de inventaris van het bouwkundig erfgoed: de provincie Vlaams-Brabant kwam het eerst aan de beurt omstreeks 1970. In die periode werd de erfgoedwaarde van industrieel of naoorlogs erfgoed nog niet erkend. Dat was in de jaren 2000, toen de laatste gemeenten in de provincie West-Vlaanderen werden onderzocht, wel het geval.

De capaciteit van de Vlaamse overheid om te inventariseren was en is onvermijdelijk beperkt. Daarom hebben sommige Vlaamse gemeenten zelf het heft in handen genomen om een eigen actuele inventaris op te stellen, aanvullend aan de bestaande Vlaamse inventarissen. Dat gebeurt vooral voor bouwkundig erfgoed, bijvoorbeeld in Koksijde voor het RUP *Koksijde Centrum* (2008)[1], en in het kader van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan van Halle (2009)[2].

Beide inventarissen zijn duidelijk niet bedoeld als wetenschappelijke inventaris, ze dienen een beleidsdoel. Dat blijkt ook uit het feit dat deze inventarissen, anders dan de Vlaamse, de geïnventariseerde items rangschikken – bijvoorbeeld in Koksijde:

4 *zeer gedenkwaardig*
3 *gedenkwaardig*
2 *waardevol*
1 *begeleidend waardevol*
0 *past niet in het kader van de kustarchitectuur of gebouwd uit voornamelijk commerciële overwegingen*

Items in categorie 4 komen in aanmerking voor een gemeentelijke restauratiepremie (zie 2.4).

Sinds 2011 werkt het agentschap Onroerend Erfgoed samen met lokale besturen aan de inventarisatie van bouwkundig erfgoed. Deze ondersteuning werd de afgelopen jaren nog intensiever, omdat het inventariseren van bouwkundig erfgoed en landschapselementen op geografische basis sinds 2017 een gemeentelijke bevoegdheid is. Inventariseren is één van de taken die expliciet vernoemd wordt wanneer het gaat over erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten. Het agentschap biedt ter ondersteuning individuele coaching-trajecten aan, en publiceert handleidingen en richtlijnen op het web[3]. In 2020 is een gelijkaardige manier van werken opgestart voor houtig erfgoed.

Het aantal lokale inventarisatie-initiatieven blijft niettemin bescheiden (zie bijlage 8.2). Sinds 2011 nam bijvoorbeeld maar een twintigtal steden en gemeenten de inventarisatie van het bouwkundig erfgoed op minstens een deel van hun grondgebied op. Dat zorgde in totaal voor ruim 1.500 inventarisfiches bouwkundig erfgoed (op een totaal van meer dan 87.000 fiches vandaag). Alle gegevens werden gepubliceerd op de inventariswebsite

[1] zie https://www.koksijde.be/sites/default/files/media/grup_koksijde_centrum_voorschriften.pdf, punt 1.4.1
[2] zie https://www.halle.be/sites/default/files/public/Bestuursdocumenten/kaartenboek.pdf, kaart 16
[3] zie https://www.onroerenderfgoed.be/een-erfgoedinventaris-opmaken

van het agentschap, waar ze beschikbaar zijn binnen de wetenschappelijke inventaris (categorie 'erfgoedobjecten').

Ook op het vlak van het inventariseren van historische tuinen en parken is samenwerking mogelijk, maar hiervoor zijn nog geen projecten gepland.

Momenteel zetten de meeste intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten prioritair in op de administratieve actualisatie van de bestaande inventarissen, en op het waarderen van die gegevens in functie van een vergunningsbeleid. Maar de ambities rijken verder – ten bewijze daarvan de werkgroep 'inventariseren' die is opgericht binnen het Netwerk Onroerend Erfgoed (NOE), de informele koepel van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en onroerenderfgoedgemeenten.

Het agentschap en vooral de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten werken ook samen met regionale landschappen voor bijvoorbeeld de inventarisatie van andere landschapselementen.

De Vlaamse overheid blijft instaan voor de Landschapsatlas, de inventaris archeologische zones, en de GGA-kaart.

2.2. Vaststellen van inventarissen

Artikel 4.1.1. van het Onroerenderfgoeddecreet bepaalt dat de Vlaamse Regering (i.c. de minister) minstens de volgende inventarissen geheel of gedeeltelijk vaststelt: 1° de landschapsatlas; 2° de inventaris van archeologische zones; 3° de inventaris van bouwkundig erfgoed; 4° de inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde; 5° de inventaris van historische tuinen en parken.

Lokale besturen hebben vandaag niet meer dan een administratieve en ondersteunende rol in de vaststellingsprocedure van deze inventarissen.

Landschapsatlas	102
Archeologische zones	70
Bouwkundig erfgoed	74.885
Houtige beplantingen	86
Parken en tuinen	15

Tabel: Aantal goederen opgenomen in een vastgestelde inventaris, verdeeld volgens type inventaris op 31 december 2020

bron: https://monitor.onroerenderfgoed.be/47.html

Daarnaast wordt ook de GGA-kaart vastgesteld. Sinds 2017 is dat de bevoegdheid van de administrateur-generaal van het agentschap Onroerend Erfgoed. Daarvoor lag deze verantwoordelijkheid bij de minister.

Gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt kunnen ook op het lokale niveau vastgesteld worden, maar voorlopig maakt nog geen enkele gemeente gebruik van deze bevoegdheid. Zij leveren input aan het agentschap, dat deze info meeneemt bij de periodieke Vlaamse vaststelling. Het agentschap maakt voor deze actualisatie verder nog gebruik van archeologienota's, nota's, eindverslagen, rapporten opgeleverd in het kader van het vroegere Archeologiedecreet en huidige Onroerenderfgoeddecreet of andere gegevens aangeleverd door lokale overheden en erfgoeddiensten.

Vandaag telt de GGA-kaart 5.742 zones, die samen een oppervlakte van 30.278 hectare vertegenwoordigen (= 2,24% van het oppervlak van Vlaanderen).

2.3. Beleidsruimte voor lokale besturen in het beheer van onroerend erfgoed

Lokale besturen hebben vandaag vooral via het instrumentarium uit de Ruimtelijke Ordening aanknopingspunten om in te zetten op de instandhouding van onroerend erfgoed. Binnen dat domein kunnen ze relatief autonoom opereren, en is het agentschap Onroerend Erfgoed in veel gevallen niet betrokken. Dat maakt ook dat de Vlaamse overheid een onvolledig zicht heeft op de initiatieven die lokale besturen nemen.

Uiteraard heeft een lokaal bestuur, als bestuursniveau dat in eerste lijn aanvragen voor omgevingsvergunningen beoordeelt, een grote impact op de instandhouding en beleving van onroerend erfgoed. Het gaat dan over het onroerend erfgoed zelf (bijv. het verwijzen naar de uitvoering van de voorwaarden vermeld in de archeologienota met aktename), maar ook over ontwikkelingen in de omgeving die een impact kunnen hebben op dat onroerend erfgoed.

Lokale besturen kunnen onroerend erfgoed ook een formeel statuut geven, via een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) zoals in Koksijde (zie 2.1) of via specifieke bepalingen in een stedenbouwkundige verordening zoals in Leuven[4].

Sinds 2004 kunnen lokale besturen landschappelijke gehelen uitdrukkelijk vrijwaren via de aanduiding als erfgoedlandschap. Die aanduiding gebeurt via opname in een RUP. Zo'n erfgoedlandschap beoogt niet de bescherming van individuele erfgoedelementen. Het gaat veel meer om het grotere ruimtelijke geheel, dat vanuit erfgoedperspectief erkenning verdient.

Het agentschap is niet altijd op de hoogte van deze omzettingen, ondanks de verplichte kennisgeving aan het agentschap van RUP's waarin erfgoedlandschappen opgenomen

[4] zie https://www.leuven.be/sites/leuven.be/files/documents/2019-10/erfgoedverordeningdefinitief.pdf

zijn. Toch lijkt het een onbekend of ondergewaardeerd instrument: er zijn voor zover bekend maar 32 afgebakende erfgoedlandschappen[5]. Dat zijn er gemiddeld drie per jaar.

Lokale besturen kunnen ten slotte, via een erkenning als onroerenderfgoedgemeente, ook bepaalde beheer-gerelateerde taken en bevoegdheden overnemen van Vlaanderen. Intergemeentelijke erfgoeddiensten kunnen ook op beheervlak actief worden. Dit komt aan bod in punt 2.5.

2.4. Lokale financiële ondersteuning van onroerend erfgoed

De financiële ondersteuning van eigenaars en beheerders van beschermd onroerend erfgoed is één van de kerntaken van de Vlaamse overheid. Vroeger gebeurde dat via onderhouds-, restauratie- en landschapspremies. Vandaag gaat het om een erfgoedpremie.

Lokale besturen en een aantal provincies bieden in bepaalde gevallen een eigen premie aan, in de meeste gevallen voor werken aan niet-beschermd erfgoed. Het voorbeeld van Koksijde werd al aangehaald. Ook bijvoorbeeld Brugge[6], Deinze[7] en Leuven[8] bieden een eigen subsidie aan. Maar al bij al is het aantal steden en gemeenten dat een vorm van financiële ondersteuning aanbiedt voor de instandhouding van onroerend erfgoed beperkt.

Dergelijke lokale subsidies gaan trouwens niet enkel naar bouwkundig erfgoed. Sint-Truiden heeft bijvoorbeeld een 'subsidie voor de aanleg of het onderhoud van kleine landschapselementen'[9].

2.5. Erkende initiatieven

2.5.1. Onroerenderfgoedgemeente

Een onroerenderfgoedgemeente is een gemeente die een eigen beleid uitbouwt voor het aanwezige onroerend erfgoed op haar grondgebied. Ze neemt ook welbepaalde bevoegdheden en taken over van Vlaanderen zoals:

- akte nemen van archeologienota's en nota's;

[5] zie https://monitor.onroerenderfgoed.be/16f.html

[6] De "subsidie voor het restaureren van gebouwen met erfgoedwaarde" (lokaal bekend als de "kunstige herstelling") – zie https://www.brugge.be/reglement-subsidie-kunstige-herstellingen

[7] zie https://www.deinze.be/subsidie-voor-het-nemen-van-maatregelen-voor-het-behoud-vanerfgoedwaarden-en-inventarisitems

[8] De (Leuvense) erfgoedpremie – zie https://www.leuven.be/erfgoedpremie

[9] zie https://www.sint-truiden.be/subsidies-voor-de-aanleg-en-onderhoud-van-kleine-landschapselementen

- toelatingen geven voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem;
- meldingen van de aanvang van een archeologische vooronderzoek en archeologische opgraving ontvangen;
- toelatingen geven voor handelingen aan of in beschermde goederen.

Er zijn op dit moment tweeëntwintig erkende onroerenderfgoedgemeenten in Vlaanderen.

Dat aantal is beperkt, zeker in verhouding tot het aantal erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten. Het is opvallend dat steden met een goed uitgebouwde erfgoeddienst zoals Antwerpen, Brugge, Gent en Mechelen geen erkenning aanvragen.

Dat zou te maken kunnen hebben met het feit dat steden en gemeenten de erkenning als onroerenderfgoedgemeente niet als een meerwaarde zien: de verantwoordelijkheden zijn te beperkt en er is geen financiële ondersteuning (compensatie) voor de bijhorende werklast en personeelskost.



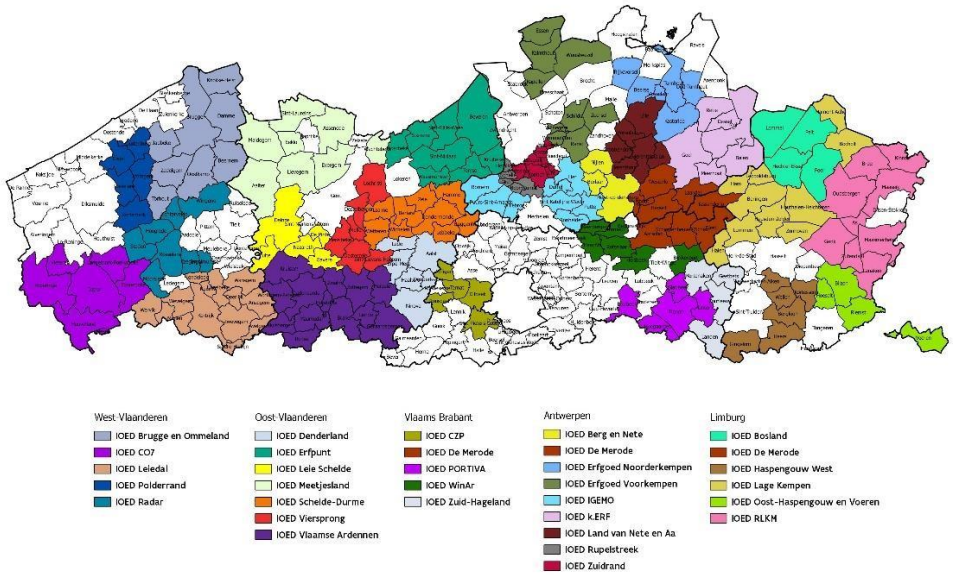
Figuur: erkende onroerenderfgoedgemeenten op 31 december 2020 (zie ook 8.3)

2.5.2. Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddienst

Lokale besturen kunnen zich verenigen in een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst om bepaalde taken met betrekking tot beschermd en niet-beschermd onroerend erfgoed voor te bereiden of op te nemen. Het gaat bijvoorbeeld om:

- acties rond inventarisatie;
- behandelen van lokale infovragen;
- adviezen geven over beschermd en niet beschermd erfgoed;
- opstellen van beheersplannen;
- sensibiliseringsacties organiseren.

Wanneer een erkende onroerenderfgoedgemeente binnen het gebied steunt op de deskundigheid van de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst, dan kan deze bepaalde taken in opdracht van de onroerenderfgoedgemeente voorbereiden.



Figuur: erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten op 31 december 2020 (zie ook 8.4)

Sinds 2015 zijn er dertig intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten opgericht in Vlaanderen. Ze vertegenwoordigen in totaal 208 gemeenten of 9.629 km² (= 70,7 % van de totale oppervlakte van Vlaanderen).

Erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten kunnen aanspraak maken op een subsidie voor personeels- en werkingskosten. Het gaat om een basisbedrag van € 79.480 dat wordt verhoogd o.b.v. het aantal inwoners binnen het werkingsgebied, de oppervlakte van het werkingsgebied, en het aanwezige erfgoed in een eventuele onroerenderfgoedgemeente binnen het werkingsgebied van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst[10].

In totaal vertegenwoordigt deze subsidie voor intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten vandaag een budget van € 2,6 miljoen euro op de Vlaamse begroting. In een gebiedsdekkend scenario van verdere groei van het aantal erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten kan onder de huidige financieringsregels worden uitgegaan van een maximale kost van € 3,77 miljoen euro (zie 8.6).

Ongeveer drie kwart van alle Vlaamse gemeenten maakt vandaag dus deel uit van een erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst. Daarmee is dit instrument wel duidelijk een succesverhaal. Maar het valt op dat verschillende centrumsteden geen

[10] Zie het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (citeeropschrift: "het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014"), art. 10.1.10, en het ministerieel besluit tot vaststelling van de eenheidsprijzen voor de subsidiëring van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en erkende onroerenderfgoeddepots in het kader van een samenwerkingsovereenkomst en tot bepaling van de kosten die voor die subsidiëring in aanmerking komen

onderdeel zijn van een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst (m.n. Antwerpen, Gent, Hasselt, Mechelen en Oostende).

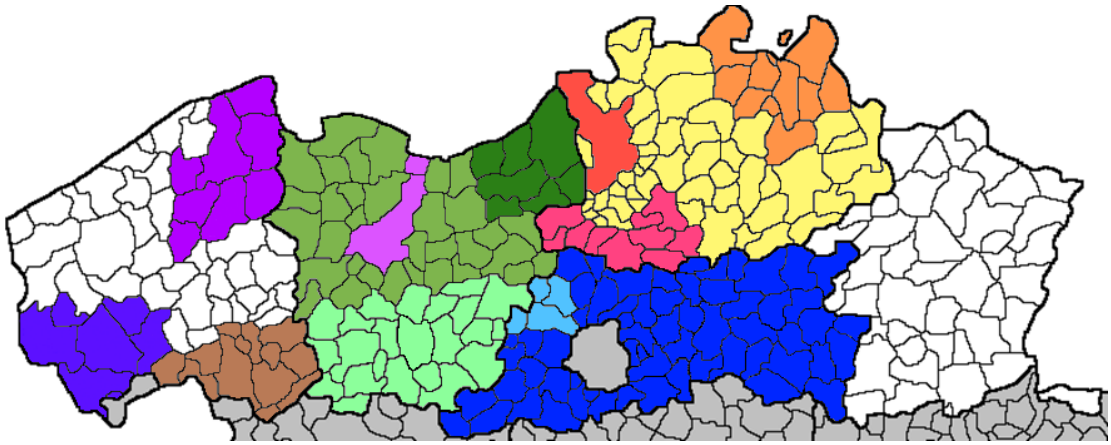
Er zijn ook grote verschillen tussen intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten, onder meer qua:

- werkingsgebied: van drie (bijv. het intergemeentelijk samenwerkingsverband Berg & Nete) tot dertien gemeenten (bijv. het samenwerkingsverband Leiedal & het samenwerkingsverband Vlaamse Ardennen);
- personeelsinzet: van 1 tot 2,5 VTE;
- aard van het werkingsgebied: bijv. historische stadskern versus buitengebied.

Die grote onderlinge verschillen zijn deels het gevolg van het ontbreken van een differentiatie in subsidiëring.

2.5.3. Onroerenderfgoeddepot

Lokale besturen kunnen, net zoals andere partijen, een bewaarplaats met een onderzoeksruimte voorzien waar in aangepaste gecontroleerde omstandigheden archeologische ensembles, archeologische artefacten of onderdelen van beschermd erfgoed worden bewaard en beheerd. Zo'n bewaarplaats noemen we een onroerenderfgoeddepot.



Figuur: erkende onroerenderfgoeddepots en het gebied waarvoor ze een receptieve functie vervullen op 31 december 2020 (zie ook 8.5)

Vlaanderen telt vandaag vijftien erkende onroerenderfgoeddepots waaronder ook het depot van het agentschap Onroerend Erfgoed.

Erkende onroerenderfgoeddepots, m.u.v. het depot van het agentschap, kunnen aanspraak maken op een toelage van € 80.286. De minister kan dit basisbedrag vermeerderen,

rekening houdend met het aantal inwoners binnen het werkingsgebied, de oppervlakte van het werkingsgebied, en de grootte van de collectie.

Voor de veertien gesubsidieerde depots vertegenwoordigt de basistoelage vandaag een totale jaarlijkse kost voor de Vlaamse begroting van € 1,1 miljoen. Rekening houdend met het geschatte groeipotentieel (tien bijkomende onroerenderfgoeddepots in Vlaanderen), bedraagt de geschatte maximumkost op basis van de financieringsregels die vandaag gehanteerd worden ongeveer € 2 miljoen per jaar.

Want het is opvallend dat de kaart met de erkende onroerenderfgoeddepots vandaag een aantal 'witte vlekken' toont: de volledige provincie Limburg en grote delen van de provincie West-Vlaanderen. Hier is m.a.w. geen gepast *lokaal* depot beschikbaar voor archeologische ensembles.

Er zijn ook grote verschillen tussen de depots, onder meer op het vlak van beschikbare capaciteit (van 9 tot 368 m^3), werkingsgebied (van 2 tot 62 gemeenten), personeelsinzet (van 0,3 tot 12 VTE) en aard van het werkingsgebied (bijv. groter aantal archeologische artefacten te verwachten in historische stadskern dan in buitengebied). Die grote onderlinge verschillen zijn deels het gevolg van het ontbreken van een differentiatie in subsidiëring (één vast bedrag, ongeacht de omvang van het werkingsgebied of de grootte van de collectie).

Uit de jaarverslagen van de onroerenderfgoeddepots blijkt dat de grootte van de collecties variabel is maar dat er voorlopig nog voldoende capaciteit aanwezig is om de verwachte toestroom aan ensembles te kunnen plaatsen. Maar op langere termijn kan de beschikbare capaciteit een probleem worden, zeker in regio's waar minder depots actief zijn.

3. VISIE OP EEN GEZAMENLIJK ONROERENDERFGOEDBELEID

Om een betere onroerenderfgoedzorg te realiseren, en deze dichter te brengen bij alle belanghebbenden, is lokale verankering en samenwerking met lokale besturen essentieel. Vlaanderen zet daar al op in, maar het onroerenderfgoedbeleid kan daar nog beter op worden afgestemd.

Het uitgangspunt moet zijn dat de zorg voor ons onroerend erfgoed een gedeelde verantwoordelijkheid is voor het Vlaamse en het lokale bestuursniveau.

Dat betekent dat we de bestaande bevoegdheids- en taakverdeling moeten durven herbekijken. Uitgangspunten bij deze oefening zijn:

- verhogen van bewustzijn en betrokkenheid van lokale besturen;
- efficiëntie(re) inzet van middelen;
- effectiviteit: het resultaat telt, niet wie ervoor verantwoordelijk is;
- autonomie binnen de eigen bevoegdheid: elk (lokaal) bestuur kan op maat zijn beleid ontwikkelen;
- maximaal gebruik maken van de sterktes van de verschillende bestuursniveaus. Lokale besturen hebben als troef de nabijheid, de lokale kennis, en de bevoegdheid om de omgeving invulling te geven. Vlaanderen kan daar het totaaloverzicht en de brede expertise op het vlak van onroerend erfgoed tegenover zetten, en een zekere hoeveelheid mensen en geld.

Binnen deze visie zijn de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en de onroerenderfgoedgemeenten meer dan ooit bevoorrechte partners. Met name die laatsten krijgen in uitvoering van deze visienota meer verantwoordelijkheid. Vlaanderen engageert zich om hen meer instrumenten en ondersteuning aan te bieden.

Het uitbouwen van een volwaardig lokaal onroerenderfgoedbeleid veronderstelt dat er binnen de betrokken onroerenderfgoedgemeente zowel expertise over de verschillende disciplines beschikbaar is (bouwkundig erfgoed, landschappen en archeologie), en ook dat alle aspecten van het beleid opgenomen kunnen worden (van beleidsvoorbereiding tot en met handhaving).

Niet elke Vlaamse gemeente zal aan die voorwaarde kunnen voldoen. Het veronderstelt bijvoorbeeld dat de gemeente zelf over de middelen beschikt om de nieuwe verantwoordelijkheid en de bijhorende taken op te nemen, of deze op korte termijn wil ontwikkelen.

Voor sommige taken kan een erkende onroerenderfgoedgemeente wel afspraken maken met een erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst, waar ze lid van is. Zeker wanneer we de basis en bestuurskracht van die laatste versterken, binnen de context van

het lopende project Regiovorming [11] . Deze erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst, die we op het subregio-niveau zien (matroesjka-model), bereidt dan bijvoorbeeld dossiers voor. Het nemen van de uiteindelijke beslissing blijft uiteraard wel de verantwoordelijkheid van het schepencollege of de gemeenteraad.

Vlaanderen bekijkt de financiële ondersteuning van het lokale onroerenderfgoedbeleid vanuit een strategisch oogpunt, en stemt deze beter af op de verantwoordelijkheid die lokale besturen opnemen. Dat betekent dat we in de toekomst ook financiële ondersteuning voorzien voor erkende onroerenderfgoedgemeenten. Erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten blijven we financieel ondersteunen, maar ook de steden en gemeenten die lid zijn engageren zich financieel. De verhouding tussen de Vlaamse en lokale bijdrage leggen we vast. In opstartfase is Vlaanderen bereid een meer substantiële bijdrage te doen.

Op termijn wil Vlaanderen zo komen tot een versterkt onroerenderfgoedlandschap, waarbij alle dertien centrumsteden een erkenning hebben aangevraagd als onroerenderfgoedgemeente. De 287 andere Vlaamse steden en gemeenten zijn minstens lid van een erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst.

Deze erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten vertegenwoordigen elk een voldoende groot en coherent gebied, conform de principes van het lopende project regiovorming.

De steden en gemeenten nemen in de toekomst mee de verantwoordelijkheid op voor het onroerend erfgoed (zowel beschermd als niet-beschermd). Dat betekent ook dat ze rekening houden met onroerend erfgoed bij beslissingen in andere beleidsvelden.

In deze nieuwe constellatie focust het agentschap Onroerend Erfgoed verder op zijn kerntaken. Daarnaast ontwikkelt het zich tot expertisecentrum dat ten dienste staat van lokale besturen en de sector.

[11] Zie regeerakkoord, thema *Vlaanderen bestuurt en investeert zonder extra lasten*, beleidsdomein *Binnenlands Bestuur en Stedenbeleid*, p. 188, punt 2.2.1: "… Om tot een grotere coherentie te komen en deze regiovorming te stimuleren, zal de Vlaamse regering, verder bouwend op de reeds uitgevoerde regioscreening, vaste regio's afbakenen waarbinnen alle vormen van intergemeentelijke samenwerking, zowel de bestaande als nieuwe, moeten plaatsvinden (behoudens zij die op een hogere schaal georganiseerd zijn). Dit moet de huidige verrommeling tegengaan en leiden tot minder mandaten. We werken bestaande drempels weg die verhinderen dat samenwerkingsverbanden fuseren. De Vlaamse overheid zal de eigen regionale afbakeningen afstemmen op deze regio's. Er wordt een kader uitgewerkt dat bijkomende instrumenten bevat om de regiovorming te ondersteunen (bv. Rond herverdelingsproblematieken tussen de betrokken lokale besturen)."

4. VERTALING NAAR OPERATIONELE THEMA'S

Een consistent onroerenderfgoedbeleid zet in op de drie disciplines: archeologie, bouwkundig erfgoed en cultuurhistorische landschappen. Het behandelt een breed palet aan taken en verantwoordelijkheden. Deze visienota identificeert zes domeinen of operationele thema's waarop de gedeelde verantwoordelijkheid en lokale betrokkenheid, die in hoofdstuk drie wordt naar voor geschoven, verder vorm kan krijgen. Het gaat om:

1) Voorbereiden van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid
2) Monitoren en evalueren van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid
3) Behandelen van toevalsvondsten
4) Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen
5) Beschermen
6) Handhaven

In dit hoofdstuk geven we aan hoe de visie uit hoofdstuk drie zich concreet vertaalt voor deze operationele thema's.

4.1. Voorbereiden van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid

Huidige situatie

De voorbereiding van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid is op dit moment de exclusieve bevoegdheid van het agentschap Onroerend Erfgoed. Om dit beleid vorm te geven, overlegt het met tal van partners en betrokken partijen – waaronder de lokale besturen.

Voorgestelde aanpassing

De Vlaamse overheid blijft de penhouder bij het voorbereiden van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid. Maar het agentschap Onroerend Erfgoed werkt daarvoor structureel en nauw samen met de erkende onroerenderfgoedgemeenten, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en de andere lokale besturen. Dat is ook logisch in de gewijzigde context, waarbij met name erkende onroerenderfgoedgemeenten veel meer verantwoordelijkheden opnemen.

Concreet vertaalt dit zich als volgt:

- Het agentschap Onroerend Erfgoed stelt ter voorbereiding van een volgende Vlaamse beleidsperiode in samenspraak met de aangehaalde lokale partners een omgevingsanalyse op. Ze doen samen een voorstel voor de strategische en operationele doelstellingen;
- Wanneer het agentschap een voorstel opmaakt voor nieuwe beleidsdocumenten, beleidsaanbevelingen en regelgevingsvoorstellen vraagt het de erkende lokale partners daarbij om input;

- Erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten rapporteren periodiek over de manier waarop zij mee uitvoering geven aan het vooropgestelde beleid. Het agentschap verwerkt deze gegevens in de jaarlijkse Beleids- en Begrotingstoelichting (BBT). Lokale inspanningen worden zo mee in rekening gebracht en gehonoreerd.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VOLGENDE TAKEN LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Voorbereiding beleidsnota: omgevingsanalyse en strategische/ operationele doelstellingen	Vlaanderen	Vlaanderen, in samenspraak met erkende onroerenderfgoedgemeenten/ intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten/ andere lokale besturen
Opmaak beleidsaanbevelingen en regelgevingsvoorstellen	Vlaanderen	Vlaanderen met input van erkende onroerenderfgoedgemeenten/ intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten
Rapportering over uitvoering beleidsnota	Vlaanderen	Vlaanderen + rapportering erkende onroerenderfgoedgemeenten/ intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten mee in BBT

Impact van de aanpassing voor de lokale besturen

De structurele nauwere betrokkenheid bij de voorbereiding van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid zal voor de erkende onroerenderfgoedgemeenten, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en andere lokale besturen in principe slechts een beperkte impact hebben. Het gaat om het bepalen en verdedigen van standpunten, op de specifieke momenten dat beleidsvoorbereiding op Vlaams niveau voorzien wordt (bij het aantreden van een nieuwe regering, bij de start van het parlementaire jaar, …). Het valt bovendien te verwachten dat ze hiervoor in veel gevallen met een klein aantal gemandateerden zullen werken, waardoor de werklast nog meer geconcentreerd wordt.

Impact van de aanpassing voor de Vlaamse overheid (i.c. het agentschap Onroerend Erfgoed)

De structurele nauwere betrokkenheid van de erkende lokale besturen bij de voorbereiding van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid heeft voor het agentschap een zekere impact. Het zal nodig zijn op geregelde en vaste tijdstippen te voorzien in één of meerdere werk- en overlegmomenten (bv. voorafgaand aan jaarlijkse rapportering BBT, voorafgaand aan een regelgevingsinitiatief, enz.). Dergelijke momenten moeten worden opgenomen in de beleidsprocessen van het agentschap opdat ze onderdeel worden van de reguliere werking.

4.2. Monitoren en evalueren van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid

Huidige situatie

Het agentschap Onroerend Erfgoed staat zelf in voor beleidsmonitoring en -evaluatie. Voor een aantal deelaspecten wordt gebruik gemaakt van gegevens, aangeleverd of beheerd door derden.

De bundeling van kwantitatieve gegevens over het onroerend erfgoed en onroerenderfgoedzorg in Vlaanderen wordt online gepubliceerd in de Monitor Onroerend Erfgoed[12]. Deze cijfers worden jaarlijks geactualiseerd.

Voorgestelde aanpassing

Beleidsmonitoring en -evaluatie is in de toekomst gebaseerd op onderlinge samenwerking tussen het Vlaamse en het lokale bestuursniveau.

Het agentschap Onroerend Erfgoed, de erkende onroerenderfgoedgemeenten, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en ook de andere gemeenten (via de VVSG) zoeken in de eerste plaats afstemming over definities, afbakeningen, meetmethode, frequentie, format en dergelijke. Wanneer dat vaststaat, bepalen ze in onderling overleg welke indicatoren en thema's de komende jaren aan bod komen. Elke partner verzamelt vervolgens alle cijfers. Het agentschap neemt een centrale rol op inzake methodologie, de bundeling van de metingen en de verspreiding van de resultaten.

Een belangrijke meerwaarde van deze nauwere betrokkenheid is dat de erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten zich zullen kunnen positioneren ten opzichte van Vlaanderen en de andere gemeenten. Dat biedt bijvoorbeeld kansen om een lokaal onroerenderfgoedbeleid verder af te stemmen, en meer en beter van elkaar te leren.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VOLGENDE TAKEN LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Bepalen van indicatoren en thema's voor komende jaren	Vlaanderen	Vlaanderen in samenspraak met erkende onroerenderfgoedgemeenten/ intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten/ VVSG
Methodologie	Vlaanderen	Vlaanderen

[12] Zie https://monitor.onroerenderfgoed.be/

Verzamelen van cijfers	Vlaanderen	Vlaanderen + erkende onroerenderfgoedgemeenten/ intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten/ VVSG
Bundelen van metingen & verspreiden van resultaten	Vlaanderen	Vlaanderen

Impact van de aanpassing voor de lokale besturen

Het opnemen van een meer actieve rol in beleidsmonitoring en -evaluatie zal voor de meeste erkende onroerenderfgoedgemeenten, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en andere gemeenten geen significante impact hebben. Het gaat vooral om het nauwkeurig(er) bijhouden van gegevens. Dat is een kwestie van organisatie. Het zou dus kunnen dat sommige besturen in eerste instantie inspanningen zullen moeten doen om zich hierop in te richten. Maar in principe zou het in daaropvolgende jaren dan vrij eenvoudig moeten zijn om deze gegevens te blijven verzamelen.

Impact van de aanpassing voor de Vlaamse overheid (i.c. het agentschap Onroerend Erfgoed)

Het betrekken van de lokale besturen bij beleidsmonitoring en -evaluatie heeft een zekere impact op de werking van het agentschap. Onroerend Erfgoed zal moeten voorzien in een procedure en ondersteunende tools voor het verzamelen en benchmarken van cijfergegevens. Bij het begin van elke regeerperiode organiseert het agentschap overleg met de vermelde partners voor het afstemmen van de indicatoren en thema's waarop ingezet wordt.

4.3. Behandelen van toevalsvondsten

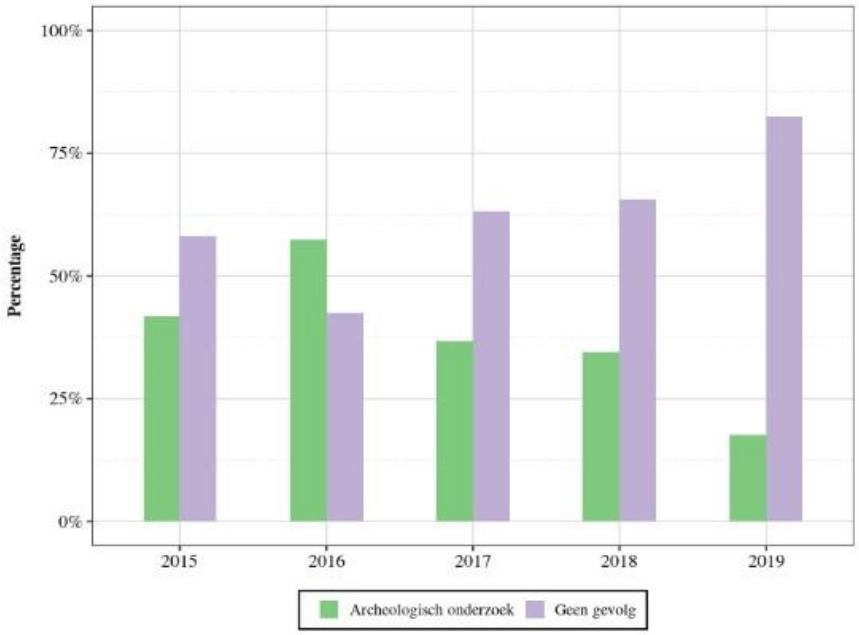
Huidige situatie

Iedereen is verplicht een toevalsvondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap onderzoekt de melding en kan beslissen om geen gevolg te geven aan de toevalsvondst, wanneer deze geen archeologische waarde of kennispotentieel bevat. Als die er wel zijn, gaat het agentschap over tot een archeologisch onderzoek. Dit onderzoek gebeurt op kosten van de Vlaamse overheid.

Het aantal vondstmeldingen varieert sterk van jaar tot jaar, maar blijft al bij al eerder beperkt. Minder dan de helft van deze meldingen geeft aanleiding tot een daadwerkelijk archeologisch onderzoek.

	Aantal vondstmeldingen	Waarvan archeologische onderzoeken
2015	62	26
2016	47	27

2017	76	28
2018	112	40
2019	97	17



Staafdiagram: percentage toevalsvondsten dat leidt tot archeologisch onderzoek (periode 2015-2019)

Bron: https://monitor.onroerenderfgoed.be/evarch12.html

In uitzonderlijke gevallen gaat het om een toevalsvondst met een complexe context, en is de voorziene onderzoeksperiode van tien dagen te kort. Het agentschap kan de onderzoekstermijn dan verlengen. Indien méér dan dertig dagen nodig zijn, dan heeft de zakelijkrechthouder of gebruiker recht op een schadevergoeding. Zo'n vergoeding wordt berekend op basis van de aangetoonde schade vanaf de 31ste dag na de melding van de toevalsvondst. Dat is juridisch zo voorzien, maar het komt in de praktijk slechts zelden voor. De afgelopen jaren is zelfs geen enkele schadevergoeding uitgekeerd omdat de meeste toevalsvondsten afgerond worden binnen dertig dagen, of omdat er een overeenkomst gesloten kan worden met de bouwheer om de opgraving te integreren in de bouwplanning.

Voorgestelde aanpassing

Om de melding van toevalsvondsten eenvoudig en overzichtelijk te houden voor de burger en andere betrokkenen blijft het agentschap het centrale meldpunt voor toevalsvondsten. Op dat punt wijzigt met andere woorden niets. Uiteraard kunnen erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten burgers die een toevalsvondst doen ondersteunen bij de verplichtingen die ermee gepaard gaan.

Wat het behandelen van toevalsvondsten betreft biedt de Vlaamse overheid de erkende onroerenderfgoedgemeenten de mogelijkheid om in de plaats van het agentschap te treden. Dit is geen verplichting.

Maar de incidentie van toevalsvondsten is vrij laag. De cijfers van de laatste jaren suggereren dat het gemiddeld om 75 vondsten per jaar gaat voor heel Vlaanderen, waarvan ca 1/3 onderzocht moet worden. Dat betekent dat je als Vlaamse gemeente gemiddeld om de vier jaar te maken krijgt met een toevalsvondst. Die lage frequentie maakt het niet evident om op lokaal niveau de nodige expertise op te bouwen.

Bovendien kan ongeveer 1/3 van de opgravingen gelinkt worden aan de Eerste Wereldoorlog (restanten van gesneuvelde soldaten). Aan het opgraven hiervan zijn een aantal bijkomende voorwaarden verbonden die vastliggen in een specifiek protocol dat het agentschap heeft afgesloten met federale dienst Oorlogsgraven. Lokale besturen die zelf de verantwoordelijkheid willen nemen over toevalsvondsten, zullen een dergelijk protocol moeten afsluiten.

Beide randbemerkingen maken het niet zo evident dat erkende onroerenderfgoedgemeenten wat toevalsvondsten betreft in de plaats van de Vlaamse overheid willen treden. De Vlaamse overheid biedt hen nu formeel de mogelijkheid. Maar eens een erkende onroerenderfgoedgemeente ervoor kiest om deze taak over te nemen, dan geldt die keuze voor alle toevalsvondsten op hun grondgebied.

Indien ze hiervoor kiezen, dan staat de erkende onroerenderfgoedgemeente vanaf dat moment ook zelf in voor het eventuele archeologisch onderzoek, als dat aan de orde is, of besteden zij het uit op hun kosten. Uiteraard volgen zij daarbij de regelgeving en Code van Goede Praktijk, en staan ze in voor de correcte bewaring en deponering van het archeologisch ensemble.

Voor lokale besturen die niet erkend zijn als onroerenderfgoedgemeente zal het agentschap de volledige behandeling van de toevalsvondst verzorgen. Hetzelfde geldt voor erkende onroerenderfgoedgemeenten die beslissen deze taak niet op te nemen.

Naast de hier aangehaalde rol op het vlak van toevalsvondsten kunnen lokale besturen ook een sensibiliserende rol opnemen rond metaaldetectie.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID IN GEVAL VAN EEN TOEVALSVONDST LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Uniek meldpunt	Vlaanderen	Vlaanderen
Archeologisch onderzoek	Vlaanderen	Vlaanderen of erkende onroerenderfgoedgemeente (geen *cherry picking*)

Bewaring archeologisch ensemble	Vlaanderen	Vlaanderen of erkende onroerenderfgoedgemeente (indien zij het onderzoek gedaan hebben)

Impact van de aanpassing voor de lokale besturen

Erkende onroerenderfgoedgemeenten die beslissen toevalsvondsten op hun grondgebied te behandelen moeten zich hierop organiseren:

- Een erkende archeoloog (type 1), ingeschakeld of in dienst van de erkende onroerenderfgoedgemeente, moet de melding onderzoeken.
- Indien een archeologisch onderzoek nodig is, dan moet de erkende onroerenderfgoedgemeente hiervoor ofwel zelf het personeel in dienst hebben (o.a. erkende archeoloog), ofwel de opdracht op eigen kosten uitbesteden aan een erkende archeoloog.

De Vlaamse overheid gaat de komende maanden het gesprek aan met de erkende onroerenderfgoedgemeenten om verder te bekijken hoe dit concreet aangepakt kan worden.

Impact van de aanpassing voor de Vlaamse overheid (i.c. het agentschap Onroerend Erfgoed)

De voorgestelde aanpassing vereist een aanpassing van de regelgeving.

Indien erkende onroerenderfgoedgemeenten toevalsvondsten gaan behandelen in plaats van de Vlaamse overheid, dan vermindert de werklast voor het agentschap.

4.4. Inventariseren, vaststellen en rechtsgevolgen

4.4.1. Wetenschappelijke inventarissen

Huidige situatie

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft in 2017 de bevoegdheid voor het inventariseren van bouwkundig erfgoed en landschapselementen op geografische basis aan de lokale besturen overgedragen.

Erkende onroerenderfgoedgemeenten zijn sinds 2020 verplicht deze taak op te nemen, andere lokale besturen *kunnen* deze taak opnemen. Het agentschap ondersteunt hen daarbij via handleidingen en advies op maat. Onroerend Erfgoed kijkt het resultaat van lokale inventarisatiecampagnes na in functie van het invoeren van de inhoudelijke fiches in de desbetreffende inventaris-databank.

In de praktijk blijkt slechts een handvol gemeenten deze taak op te nemen, met vooral aandacht voor bouwkundig erfgoed.

De Vlaamse overheid staat autonoom in voor de landschapsatlas en de inventaris archeologische zones.

Voorgestelde aanpassing

De gedeelde verantwoordelijkheid voor het inventariseren wordt ongewijzigd verder gezet. De bestaande taakverdeling op het vlak van het geografisch inventariseren, inclusief de verplichting voor erkende onroerenderfgoedgemeenten, blijft behouden. Het agentschap Onroerend Erfgoed begeleidt lokale besturen bij het geografisch inventariseren, indien gewenst.

Vermits de lokaal ingevoerde gegevens mee de basis vormen van het Vlaamse beschermingsbeleid is het verdedigbaar dat het agentschap steekproefsgewijs nagaat of de lokaal ingevoerde gegevens de afgesproken kwaliteits- en andere eisen halen.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VOLGENDE WETENSCHAPPELIJKE INVENTARISSEN LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Inventaris Bouwkundig Erfgoed	Erkende onroerenderfgoedgemeente + andere lokale besturen (*facultatief*)	Erkende onroerenderfgoedgemeente + andere lokale besturen (*facultatief*)
Inventaris Houtige Beplantingen	Erkende onroerenderfgoedgemeente + andere lokale besturen (*facultatief*)	Erkende onroerenderfgoedgemeente + andere lokale besturen (*facultatief*)
Inventaris Historische Parken & Tuinen	Erkende onroerenderfgoedgemeente + andere lokale besturen (*facultatief*)	Erkende onroerenderfgoedgemeente + andere lokale besturen (*facultatief*)
Landschapsatlas	Vlaanderen	Vlaanderen
Inventaris Archeologische Zones	Vlaanderen	Vlaanderen

Impact van de aanpassing voor de lokale besturen

Vermits er niks verandert aan de onderlinge taakverdeling en verantwoordelijkheden, blijft de impact voor lokale besturen ook nihil.

Maar het is een feit dat nog niet zo veel lokale besturen hun inventarisatieopdracht (volledig) hebben opgenomen. Voor gemeenten die nog niet inventariseren zal het een zekere werklast met zich meebrengen. Het NOE helpt vandaag al bij het opnemen van deze taak. Maar ook Vlaanderen blijft de lokale besturen en erkende onroerenderfgoedgemeenten inhoudelijke en technische ondersteuning aanbieden bij hun inventarisatie-opdracht.

Een centrale databank voor het gezamenlijke beheer van de inventarissen, waarin elk van de betrokken partijen autonoom gegevens kan invoeren binnen de gemaakte afspraken, is een absolute prioriteit. Deze databank faciliteert de gegevensuitwisseling tussen de verschillende bestuursniveaus. Ze blijft de basis vormen voor het Vlaamse beschermingsbeleid. Maar ze maakt het ook mogelijk dat inventarisgegevens vlot gebruikt kunnen worden voor toepassingen binnen andere beleidsvelden op lokaal en Vlaams niveau, en voor ontsluiting naar het grote publiek. Vlaanderen maakt werk van deze databank, en staat in voor het beheer ervan.

Impact van de aanpassing voor het agentschap Onroerend Erfgoed

Het agentschap zal zich meer profileren als kenniscentrum en zijn coachende en ondersteunende rol versterken. Regelmatig overleg (ad-hoc-overleg met gemeente die inventariseert en structureel overleg met het NOE) zal nodig zijn om dit in goede banen te leiden en kennis over te dragen.

De ontwikkeling en het beheer van de centrale inventaris-databank vergt een aanzienlijke inzet van middelen.

4.4.2. Vaststellen van inventarissen

Huidige situatie

Opname in een vastgestelde inventaris verleent aan het onroerend erfgoed in kwestie een juridisch statuut. Die laat toe om aan het vastgestelde goed rechtsgevolgen te koppelen (zie 4.4.3).

Het vaststellen van wetenschappelijke inventarissen is de exclusieve bevoegdheid van Vlaanderen. Aan de vaststelling zijn per inventaris enkele rechtsgevolgen gekoppeld (zie 4.4.3).

De ‘Gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt’ (afgekort als GGA) kunnen zowel door erkende onroerenderfgoedgemeenten als door de Vlaamse overheid vastgesteld worden. Voorlopig is het wel zo dat er nog geen lokale besturen zijn die zelf GGA’s hebben vastgesteld. Wat wel gebeurt is dat lokale besturen relevante informatie aanreiken aan de Vlaamse overheid, die deze meeneemt bij de periodieke herziening van de GGA-kaart.

Voorgestelde aanpassing

Het vaststellen van inventarissen wordt de bevoegdheid van het bestuursniveau dat er in de toekomst rechtsgevolgen aan kan koppelen.

- Erkende onroerenderfgoedgemeenten *kunnen* de inventarissen van bouwkundig erfgoed, houtige beplantingen met erfgoedwaarde en historische tuinen en parken zelf vaststellen. Zij kunnen in alle autonomie ten opzichte van de laatste vastgestelde inventaris nieuwe items vaststellen, maar even goed het statuut verwijderen van eerder vastgestelde items.

  De vaststelling van deze inventarissen is niet verplicht. De laatste (Vlaamse) vaststelling blijft gelden zolang de betrokken lokale erkende instanties zelf niet vaststellen.

  Vlaanderen is momenteel bezig met de vaststelling per provincie van de inventaris bouwkundig erfgoed. Voor de provincies Limburg en Antwerpen is de operatie afgerond. Momenteel wordt de vaststellingsprocedure voor de provincie Vlaams-Brabant doorlopen. Tijdens deze regeerperiode worden ook de twee laatste provincies afgerond, zodat alle 300 Vlaamse gemeenten van op een zelfde basis kunnen vertrekken.

  Deze nieuwe bevoegdheid geldt enkel voor erkende onroerenderfgoedgemeenten. Zij kunnen zich hierbij laten ondersteunen door de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst waar ze deel van uitmaken. Andere lokale besturen kunnen géén inventarissen vaststellen.

- De Vlaamse overheid blijft de landschapsatlas en de inventaris van archeologische zones vaststellen.

- Zowel de erkende onroerenderfgoedgemeenten als de Vlaamse overheid kunnen de GGA's vaststellen. De bestaande procedure voor de vaststelling van GGA's door onroerenderfgoedgemeenten wordt geëvalueerd.

De gedeelde verantwoordelijkheid op het vlak van vaststellen van inventarissen is gebaseerd op wederzijds vertrouwen. Maar omdat dit een ingrijpende aanpassing is monitort het agentschap Onroerend Erfgoed minstens de eerste jaren of en hoe erkende onroerenderfgoedgemeenten de inventaris bouwkundig erfgoed, houtige beplantingen met erfgoedwaarde en historische tuinen en parken vaststellen.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VASTSTELLING VAN DE VOLGENDE INVENTARISSEN LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Inventaris Bouwkundig Erfgoed	Vlaanderen	Erkende onroerenderfgoedgemeente

Inventaris Houtige Beplantingen	Vlaanderen	Erkende onroerenderfgoedgemeente
Inventaris Historische Parken & Tuinen	Vlaanderen	Erkende onroerenderfgoedgemeente
Landschapsatlas	Vlaanderen	Vlaanderen
Inventaris Archeologische Zones	Vlaanderen	Vlaanderen
GGA	Vlaanderen + erkende onroerend-erfgoedgemeenten (*facultatief*)	Vlaanderen + erkende onroerenderfgoedgemeenten (*facultatief*)

Impact van de aanpassing voor de lokale besturen

De vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed, houtige beplantingen met erfgoedwaarde en historische tuinen en parken is een volledig nieuwe, bijkomende verantwoordelijkheid voor erkende onroerenderfgoedgemeenten. Deze handeling zal een zekere administratieve werklast met zich meebrengen. Maar het vaststellen is een middel en geen verplichting: de beslissing om de eigen inventarissen al dan niet lokaal vast te stellen hangt af van de vraag of de erkende onroerenderfgoedgemeenten rechtsgevolgen wensen te koppelen aan het geïnventariseerde erfgoed.

Erkende onroerenderfgoedgemeenten kunnen de procedure volgen die op Vlaams niveau wordt gehanteerd om inventarissen vast te stellen. Omdat het aantal inventarisitems op gemeentelijk niveau in de meeste gevallen beperkt is, zal een lokale kopie van deze procedure immers relatief licht zijn. Maar ook andere opties zijn mogelijk. Afhankelijk van de rechtsgevolgen die aan een vastgestelde inventaris worden gekoppeld kan een gemeente de formele handeling ook integreren in andere instrumenten, waardoor de administratieve last mogelijk nog meer beperkt kan worden.

Voor de vaststelling van de landschapsatlas en de inventaris van archeologische zones is er geen bijkomende impact voor lokale besturen. Vlaanderen behoudt deze bevoegdheid, dus het vaststellen van deze inventarissen zal in de toekomst verlopen zoals het tot nu toe verliep (volgens de procedure in het Onroerenderfgoeddecreet). Dat betekent bijvoorbeeld dat de betrokken lokale besturen gevraagd worden om mee het openbaar onderzoek te organiseren.

Er zijn nog geen erkende onroerenderfgoedgemeenten die zelf GGA's vaststellen. Ze leveren wel informatie aan de Vlaamse overheid aan. Een herziening van de bestaande beperkingen zou kunnen betekenen dat er onroerenderfgoedgemeenten zijn die wel zelf GGA's gaan vaststellen. Dat zal een beperkte administratieve last met zich meebrengen.

Impact van de aanpassing voor het agentschap Onroerend Erfgoed

Het lokaal vaststellen van inventarissen vergt mogelijk een aanpassing van regelgeving, zodat erkende onroerenderfgoedgemeenten rechtstreeks de inventaris bouwkundig erfgoed, houtige beplantingen met erfgoedwaarde en historische tuinen en parken autonoom vast kunnen stellen.

De impact van het overdragen van deze bevoegdheid zal de eerstkomende jaren eerder beperkt merkbaar zijn, aangezien de vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed in de provincies Oost- en West-Vlaanderen nog moet voorbereid en afgewerkt worden.

4.4.3. Beheer van vastgesteld erfgoed

Huidige situatie

Vlaanderen koppelt een aantal algemene juridische gevolgen aan de vastgestelde inventarisitems zoals de zorg- en motiveringsplicht voor administratieve overheden en de informatieplicht bij eigendomsoverdracht.

Sommige vastgestelde inventarissen beschikken daarnaast ook over specifieke rechtsgevolgen, die ofwel in de onroerenderfgoedregelgeving of in andere sectorregelgeving zijn opgenomen (selectief overzicht):

- De vastgestelde inventaris van bouwkundig erfgoed: verschillende afwijkingsmogelijkheden van stedenbouwkundige voorschriften voor zonevreemde functiewijzigingen (VCRO), van de normen voor energieprestatie en binnenklimaat (Energiedecreet) en van de kostprijsnormen voor sociale woningbouw (regelgeving Wonen). Daarnaast geldt een motiveringsplicht voor de vergunningverlenende overheid bij sloop;
- De vastgestelde inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde: de motiveringsplicht voor de vergunningverlenende overheid bij kap;
- De vastgestelde inventaris van archeologische zones: er moet een archeologienota bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning gevoegd worden;
- De vastgestelde kaart van gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt: er moet geen archeologienota bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning gevoegd worden.

Lokale besturen kunnen hiernaast via het bestaande instrumentarium uit de ruimtelijke ordening (ruimtelijke uitvoeringsplannen en stedenbouwkundige verordening) nog enkele andere rechtsgevolgen koppelen aan (al dan niet vastgestelde) inventarisitems.

Hierbij zijn ze gebonden aan de bepalingen uit de VCRO. Dat betekent bijvoorbeeld dat onderhoudswerken, zoals het vervangen of schilderen van schrijnwerk, in het geval van nieuwe stedenbouwkundige verordeningen vandaag niet meldings- of vergunningsplichtig gemaakt kunnen worden.

De opmaak van een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan is duur en omslachtig. Als specifiek instrument om erfgoedwaarden te verankeren wordt het daarom slechts uitzonderlijk ingezet.

Voorgestelde aanpassing

We bieden erkende onroerenderfgoedgemeenten de mogelijkheid om het beheer van vastgesteld bouwkundig erfgoed, houtige beplantingen en historische tuinen en parken zelfstandig op te nemen. Vlaanderen creëert, in overleg met de lokale besturen, hiervoor één of meerdere nieuwe instrumenten. Een erkende onroerenderfgoedgemeente beslist autonoom of ze dit nieuwe instrument gebruikt.

We streven er ook naar dat erkende onroerenderfgoedgemeenten zelf een vaste set rechtsgevolgen kunnen koppelen aan de inventarissen die ze zelf hebben vastgesteld. Onderhoudswerken, wijzigingen of vervangen van schrijnwerk, gevels en daken et cetera zouden door erkende onroerenderfgoedgemeenten toelatingsplichtig gemaakt kunnen worden. Dit is geen verplichting – de onroerenderfgoedgemeenten in kwestie kunnen ervoor kiezen.

Voor de landschapsatlas, de inventaris van archeologische zones en de GGA-kaart verandert er niets. De Vlaamse Regering kan generieke rechtsgevolgen bepalen en invoeren voor de inventarissen die ze zelf beheert.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VOLGENDE INSTRUMENTEN LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Rechtsgevolgen	Exclusief bepaald op Vlaams niveau – Uniform voor heel Vlaanderen	Onderhoudswerken, wijzigingen of vervangen van schrijnwerk, gevels en daken, … kunnen door onroerend erfgoedgemeenten toelatingsplichtig gemaakt worden.
Instrumenten voor Lokale Besturen	Stedenbouwkundige verordening, RUP/BPA, erfgoedlandschappen	Stedenbouwkundige verordening, RUP/BPA, erfgoedlandschappen + bijkomende mogelijkheid/ instrument voor handelingen aan vastgesteld geïnventariseerd erfgoed

Impact van de aanpassing voor de lokale besturen

De voorgestelde aanpassingen stellen de erkende onroerenderfgoedgemeenten in de mogelijkheid om verantwoordelijkheid op te nemen bij het uitwerken van een beleid voor

het lokale, niet-beschermde erfgoed. Ze kunnen dit erfgoed als een troef benaderen en lokaal afstemmen met ander beleid, zoals bijvoorbeeld toerisme of natuur.

De toepassing van bestaande of nieuwe instrumenten om de instandhouding van geïnventariseerd/vastgesteld erfgoed te helpen verzekeren, betekent een zekere administratieve, operationele en mogelijk ook financiële last. Deze is sterk afhankelijk van het gekozen instrument – een keuze die elk bestuur zelf in de hand heeft. Het is alleszins de bedoeling dat het nieuwe instrument dat, of de instrumenten die worden ontwikkeld, de bijkomende impact zo veel mogelijk beperken. Maar de werklast zal niet geheel onlogisch in verhouding staan tot de zwaarte van het rechtsgevolg: hoe meer impact op het eigendomsrecht, hoe meer dat er qua rechtsbescherming bij komt kijken en hoe uitgebreider de procedure.

De manier waarop erkende onroerenderfgoedgemeenten rechtsgevolgen kunnen koppelen aan vastgestelde inventarissen moet nog uitgewerkt worden.

Impact van de aanpassing voor de Vlaamse overheid

De voorgestelde aanpassing betekent dat bestaande regelgeving moet worden aangepast. Het gaat daarbij zowel om regelgeving uit het beleidsveld Onroerend Erfgoed als eventueel bepalingen uit andere regelgeving, zoals de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening en het Energiebesluit. Dit zal onder meer afhankelijk zijn van de resultaten van het in 2020 door het agentschap Onroerend Erfgoed opgestarte onderzoek naar de doelmatigheid van de rechtsgevolgen van (vastgestelde) inventarissen.

De aanpassing heeft verder weinig gevolgen voor het agentschap Onroerend Erfgoed, dat zijn werking sinds 2017 toespitst op het beheer van het beschermd onroerend erfgoed.

Om lokale besturen te ondersteunen zet het agentschap in op coaching en ondersteuning, onder meer via het ontwikkelen van afwegingskaders die lokaal gebruikt kunnen worden (bijv. over de sloop van geïnventariseerd erfgoed, het plaatsen van zonnepanelen, …).

4.5. Beschermen

4.5.1. Nieuwe beschermingen en evaluatie van het beschermingsbestand

Huidige situatie

Beschermen als monument, stads- of dorpsgezicht, cultuurhistorisch landschap of archeologische site is momenteel de exclusieve bevoegdheid van de Vlaamse overheid.

Lokale besturen hebben een adviesrol aan het begin van de formele beschermingsprocedure, en kunnen binnen het kader van een beschermingsprocedure een hoorzitting organiseren. Maar ze worden ook uitgenodigd om mee te werken aan de

voorbereiding van een beschermingsdossier – zeker wanneer het gaat om beschermingsvoorstellen met een grote omvang, of om meerdere gelijktijdige beschermingen binnen eenzelfde gemeente. De mate waarin ze vervolgens meewerken aan een beschermingsdossier varieert. De respons lijkt hoger te liggen bij bouwkundig erfgoed.

Wanneer lokale besturen de motor zijn van (her)inventariseren, gebeurt het vaak dat ze daarna bij de Vlaamse overheid aankloppen om een selectie van dat geïnventariseerde erfgoed te laten beschermen.

Voorgestelde aanpassing

De Vlaamse overheid geeft in de toekomst prioriteit aan een thematische aanpak voor zowel het aanvullen van het beschermde bestand (opvullen van lacunes) als het evalueren van het bestaande beschermingsbestand. Deze manier van werken biedt de beste garantie dat een beschermingsvoorstel de meest representatieve (pre)historische getuigen van het leven in Vlaanderen vertegenwoordigt.

De Vlaamse Overheid behoudt de bevoegdheid over het beschermd bestand, over nieuwe beschermingen, en over het opheffen van beschermingen. Wel wordt er selectiever omgegaan met het bestand. De Vlaamse overheid wil zo een Vlaams niveau van bescherming garanderen. Bij een beschermd item dat niet (meer) voldoet aan deze standaard moet de bescherming eenvoudiger kunnen opgeheven worden. Om dit mogelijk te maken zal de Vlaamse overheid in de loop van 2021 een aanpassing van de regelgeving voorstellen.

Omdat er veel terreinkennis aanwezig is bij lokale besturen, en zij ook bij het beheer van beschermd erfgoed en zijn omgeving een belangrijke rol spelen, betrekken we hen actief en nadrukkelijk bij deze aanpak. Erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten krijgen daarbij een bevoorrechte positie.

Concreet vertaalt deze aanpak zich in de volgende stappen:

1) Vlaanderen stelt samen met de erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten de thema's en de planning van nieuwe beschermingsprocedures vast. Op die manier kunnen beschermingsthema's die eerder lokaal belangrijk worden geacht, ook aan bod komen;
2) Lokale besturen (erkende onroerenderfgoedgemeenten en andere) worden actief betrokken bij het onderzoek in functie van elk thema. Dat is logisch, omdat verschillende inventarissen ook op het lokale niveau verder worden uitgebouwd. Terreinkennis over dat lokale onroerend erfgoed zit dus ook meer en meer bij de lokale besturen;
3) Vlaanderen maakt de uiteindelijke selectie samen met de erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten. Die laatsten brengen hun helikopterblik mee aan tafel. Andere lokale besturen kunnen een advies uitbrengen;
4) Het agentschap Onroerend Erfgoed voert de formele beschermingsprocedure uit, maar betrekt de lokale besturen hierbij waar mogelijk;

5) Bij het opheffen van beschermingen worden de onroerenderfgoedgemeenten actief betrokken. Op regelmatige basis krijgen lokale besturen de mogelijkheid om aan te geven welke beschermingen de Vlaamse standaard van het beschermd bestand niet (meer) behalen.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VOLGENDE TAKEN LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Thema's & planning bepalen	Vlaanderen	Vlaanderen + erkende onroerenderfgoedgemeenten + erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten
Inhoudelijk onderzoek	Vlaanderen (+ lokale partner)	Vlaanderen + lokale besturen (*facultatief*)
Voorstel van selectie	Vlaanderen	Vlaanderen + erkende onroerenderfgoedgemeenten + erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten
Doorlopen procedure	Vlaanderen (+ lokale besturen)	Vlaanderen (+ lokale besturen)

Impact van de aanpassing voor de lokale besturen

De nauwere en structurele betrokkenheid bij het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid kan een aanzienlijke werklast met zich meebrengen. Die situeert zich niet zozeer in de onderlinge afstemming (stap 1 of 3). Deze overlegmomenten zijn periodiek – en het valt te verwachten dat de erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten met een klein aantal gemandateerden zullen werken. Daardoor wordt de werklast nog meer geconcentreerd.

Het onderzoek in functie van een specifiek beschermingsthema (stap 2) kan wel veel werk vertegenwoordigen (of financiële kost, indien het werk uitbesteed wordt). Dat zal vooral het geval zijn voor thema's die in de bestaande inventarissen nog onvoldoende gebiedsdekkend zijn behandeld. In de gemeenten waar dat het geval is, zal aanvullend veldwerk of archiefonderzoek nodig zijn. Dat kost tijd.

Impact van de aanpassing voor het agentschap Onroerend Erfgoed

Het agentschap zal zijn eigen processen moeten herdenken, in functie van de samenwerking met een groot aantal betrokken lokale besturen. Het is onduidelijk of deze aangepaste manier van werken ook betekent dat er specifieke informatica-ondersteuning voorzien moet worden (bijvoorbeeld een platform om samen aan een beschermingsvoorstel te werken).

Een waarschijnlijk resultaat van de evaluatie van het beschermde bestand – de toetsing of bestaande beschermingen beschouwd kunnen worden als representatieve (pre)historische getuigen van het leven in Vlaanderen – is dat bepaalde beschermingen die norm niet zullen halen. Dat betekent dat we die beschermingen zullen opheffen. Het agentschap Onroerend Erfgoed denkt na over een manier om de specifieke opheffingen in het kader van dit proces zo efficiënt mogelijk te laten verlopen, zonder tekort te doen aan de basisbeginselen van goed bestuur. Dit aspect komt mee aan bod in het lopende project 'Evaluatie beschermd bestand'.

4.5.2. Beheer van beschermd onroerend erfgoed

Huidige situatie

De afgelopen decennia is een uitgebreid scala aan regels en instrumenten ontwikkeld om de instandhouding van beschermd erfgoed op te volgen en te ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan een vergunningverlener die, in het kader van een omgevingsvergunningsaanvraag, het agentschap Onroerend Erfgoed om advies vraagt.

In het merendeel van de gevallen is het agentschap dus de betrokken instantie. Erkende onroerenderfgoedgemeenten staan sinds enkele jaren wel in voor toelatingen bij niet-vergunningsplichtige handelingen aan beschermd erfgoed.

Voorgestelde aanpassing

Het beheer van het beschermde erfgoed blijft de verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid. Dat betekent dat er geen taken worden doorgeschoven naar erkende onroerenderfgoedgemeenten of andere lokale besturen. De Vlaamse overheid wil blijven waken over de kwaliteit van beschermd onroerend erfgoed om over heel Vlaanderen een gelijkaardige standaard en kwaliteit te blijven garanderen.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VOLGENDE TAKEN LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Goedkeuring beheersplan	Vlaanderen	Vlaanderen
Toelating niet-vergunningsplichtige handelingen	Erkende onroerenderfgoedgemeente	Erkende onroerenderfgoedgemeente
Adviezen vergunningsplichtige handelingen	Vlaanderen	Vlaanderen
Adviezen gemeentelijk RUP	Vlaanderen	Vlaanderen
Adviezen MER	Vlaanderen	Vlaanderen
Toelating archeologisch onderzoek in het kader van wetenschappelijke vraagstellingen	Vlaanderen	Vlaanderen

Opstart onroerenderfgoedrichtplan	Vlaanderen	Vlaanderen
Goedkeuring onroerenderfgoedrichtplan	Vlaanderen	Vlaanderen

Impact van de aanpassing voor de lokale besturen

Geen wijziging.

Impact van de aanpassing voor het agentschap Onroerend Erfgoed

Geen wijziging.

4.6. Handhaving

Huidige situatie

Handhaving is een gedeelde bevoegdheid waarbij zowel gerechtelijke instanties als bestuurlijke overheden een belangrijke rol spelen. De Vlaamse overheid overlegt met de gerechtelijke instanties en legt met hen de prioriteiten vast inzake vervolging, seponering en de mogelijkheden tot bestuurlijk handhaven.

Vaststellingen van inbreuken of misdrijven op de regelgeving onroerend erfgoed gebeuren momenteel door de diensten van de politie, inspecteurs onroerend erfgoed (departement Omgeving), andere door de Vlaamse Regering aangewezen ambtenaren (aangewezen erfgoedconsulenten) en personeelsleden van de gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, daartoe aangesteld door het college van burgemeester en schepenen (gemeentelijke verbalisanten).

Vervolging van inbreuken of misdrijven gebeurt door de bevoegde gerechtelijke instanties (Procureur des Konings voor gerechtelijke handhaving) en de inspecteurs onroerend erfgoed (voor bestuurlijke handhaving).

Bestuurlijke handhaving wint sinds de invoering van het Onroerenderfgoeddecreet aan belang in het beleidsveld onroerend erfgoed. Daarbij werkt de bestuurlijke handhaving aanvullend op de strafrechtelijke. Het gaat bijvoorbeeld over een stakingsbevel (preventief) of bestuurlijke geldboetes als alternatief voor strafrechtelijke sancties (ook na seponering).

Handhaving binnen het beleidsveld onroerend erfgoed is met andere woorden een gezamenlijke opdracht voor de Vlaamse overheid en de betrokken lokale besturen.

- Op Vlaams niveau is het een opdracht voor de aangeduide erfgoedconsulenten en de inspecteurs onroerend erfgoed van het departement Omgeving. Erfgoedconsulenten hebben een aantal bevoegdheden op het vlak van zachte handhaving (raadgeving, aanmaning). Inspecteurs hebben ruime bevoegdheden op het vlak van harde

handhaving (inclusief bestuurlijke herstelmaatregelen en bestuursdwang). Inspecteurs werken in de praktijk meestal samen met erfgoedconsulenten;
- Gemeentelijk verbalisanten onroerend erfgoed opereren vandaag vooral op het niveau van zachte handhaving. Ze kunnen raadgevingen sturen of aanmaningen opstellen. Gemeentelijke verbalisanten kunnen ook vaststellingen doen bij het niet naleven van bepaalde administratieve verplichtingen. Op het vlak van harde handhaving kunnen gemeenten vandaag enkel een stakingsbevel opleggen. Op dit moment is een vijftiental personen erkend als gemeentelijk verbalisant onroerend erfgoed.

Voorgestelde aanpassing

De Vlaamse overheid en de lokale besturen versterken de samenwerking op het vlak van handhaving in het beleidsveld onroerend erfgoed. We maken daarbij maximaal gebruik van de complementariteit tussen beide bestuursniveaus:

- Omwille van hun nabijheid zijn de lokale besturen het best geplaatst om de eerste vaststellingen te doen. Daarom moet het voor hen mogelijk zijn om zachte handhaving te doen, en in geval van misdrijven of inbreuken waar harde handhaving nodig is deze te signaleren aan de bevoegde instanties;
- Op Vlaams niveau is al een handhavingsapparaat ontwikkeld. Vlaanderen focust daarom op het vervolgen en echt handhaven.

Maar het gaat niet om een strikte scheiding: ook Vlaamse ambtenaren kunnen vaststellingen blijven doen, en het moet mogelijk zijn om gemeentelijke verbalisanten op te waarderen naar gemeentelijke inspecteurs onroerend erfgoed zodat ze bepaalde inbreuken of misdrijven direct kunnen handhaven.

Er is een duidelijke link met het globale handhavingsbeleid binnen het beleidsdomein Omgeving. Binnen het kader van de opmaak van het meerjarig handhavingsprogramma bekijken we ook of en hoe we erkende onroerenderfgoedgemeenten een meer prominente rol kunnen geven.

Dit nieuwe samenwerkingsmodel vertaalt zich als volgt:

- Erkende onroerenderfgoedgemeenten moeten bij het uitwerken van een lokaal erfgoedbeleid ook handhaving aan bod laten komen;
- Elke erkende onroerenderfgoedgemeente wordt verondersteld een gemeentelijke verbalisant onroerend erfgoed aan te stellen. De bevoegdheden van de gemeentelijke verbalisanten worden hiertoe uitgebreid en geoptimaliseerd;
- Voor erkende onroerenderfgoedgemeenten wordt zachte handhaving een volwaardige taak. Doordat zij zich dichter op het terrein bevinden, zijn zij vaak sneller op de hoogte van schendingen aan het onroerend erfgoed op hun grondgebied, en kunnen zij effectiever optreden;
- Erkende onroerenderfgoedgemeenten krijgen meer autonomie op het vlak van handhaving voor de taken waarvoor ze verantwoordelijk zijn of worden. Hiervoor wordt op Vlaams niveau een kader ontwikkeld, zodat ze ook toegang krijgen tot alle nuttige handhavingsinstrumenten. Er wordt onderzocht of erkende

onroerenderfgoedgemeenten ook op het vlak van harde handhaving meer taken kunnen opnemen;
- Lokale besturen kunnen, in samenwerking met de Vlaamse overheid, taken zoals preventie, sensibilisering en proactieve controle opnemen;
- Compliance promotion is een taak voor alle bestuursniveaus. De Vlaamse overheid speelt hierin een coördinerende rol. Vlaanderen fungeert als kenniscentrum en biedt de nodige ondersteuning aan de lokale besturen. Informatie-uitwisseling en kennisdeling kan gebeuren via het organiseren van workshops en overlegmomenten.

Vlaanderen maakt werk van een platform waar alle handhavingsactoren (aangeduide ambtenaren, lokale verbalisanten, gewestelijke inspecteurs, gerechtelijke instanties) informatie uitwisselen over handhavingsdossiers. Deze verbeterde informatie-uitwisseling tussen alle actoren is cruciaal. Ze moet leiden tot een effectiever handhavingsbeleid.

SAMENGEVAT: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE VOLGENDE TAKEN LIGT BIJ…	(→ Vandaag)	(→ Toekomst)
Compliance promotion : preventie, sensibiliseren en proactieve contrôle	Vlaanderen Erkende onroerenderfgoedgemeenten/ intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (*facultatief*)	Vlaanderen (coördinator) + Erkende onroerenderfgoedgemeenten/ intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten/ lokale besturen (*facultatief*)
Zachte handhaving (→ verbalisant onroerend erfgoed)	Vlaanderen Lokale besturen (*facultatief*)	Vlaanderen Erkende onroerenderfgoedgemeente + lokale besturen (*facultatief*)
Harde handhaving (→ inspecteur onroerend erfgoed)	Vlaanderen Lokale besturen (beperkt)	Vlaanderen Lokale besturen (beperkt) + te onderzoeken: complementaire rol voor erkende onroerenderfgoedgemeenten?

<u>Impact van de aanpassing voor de lokale besturen</u>

Erkende onroerenderfgoedgemeenten zijn verplicht een gemeentelijke verbalisant onroerend erfgoed aan te stellen. Deze verbalisant kan in intergemeentelijk verband opereren.

Preventie, zachte en harde handhaving moeten ook een onderdeel worden van een lokaal onroerenderfgoedbeleid. Onroerenderfgoedgemeenten moeten hier met andere woorden tijd voor vrijmaken.

Impact van de aanpassing voor de Vlaamse overheid (agentschap Onroerend Erfgoed en departement Omgeving/afdeling Inspectie)

De Vlaamse overheid zet in op een platform voor uitwisseling van informatie voor alle lopende initiatieven inzake handhaving. Dit moet ervoor zorgen dat alle stakeholders, denk aan gemeentelijk verbalisanten, gewestelijke inspecteurs of gerechtelijke actoren, op de hoogte zijn van lopende handhavingsinitiatieven.

Verder zal de Vlaamse overheid vormingen organiseren en gemeentelijke verbalisanten sensibiliseren zodanig dat zij goed voorbereid kunnen werken aan de handhaving van het lokale onroerenderfgoedbeleid.

5. DE ERKENDE INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENST ALS ONDERSTEUNING VAN ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN EN ANDERE LOKALE BESTUREN

Intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten hebben op korte tijd hun plaats veroverd in het Vlaamse onroerenderfgoedlandschap. Ze hebben bewezen dat ze een waardevolle complementaire rol kunnen vervullen: ze zetten zich in voor niet-beschermd onroerend erfgoed, zorgen voor draagvlakontwikkeling, ondersteunen lokale besturen, et cetera.

De jaarlijkse evaluatie van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten leidt niettemin tot een aantal bedenkingen bij de huidige werking van deze intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Uit haar advies *van 17 april 2020 over 3 aanvragen voor erkenning als onroerenderfgoedgemeente, 12 aanvragen voor erkenning als nieuwe intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst en 10 aanvragen voor wijziging van het werkingsgebied van een bestaande IOED*[13] blijkt dat de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed deze deelt:

- De wijze waarop de decretale erkenningsvoorwaarden ingevuld worden loopt erg uiteen (punt 9 in het advies);
- Het landschap van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten is erg versnipperd (punt 13 in het advies). "*Zowel vanuit een integrale omgang met het aanwezige erfgoed als het oogpunt van financiering kan het echter niet de bedoeling zijn om gescheiden intergemeentelijke samenwerkingsverbanden rond onroerend erfgoed op te zetten met nagenoeg identieke beleidsplannen en werkingsgebieden met een gelijkaardig erfgoedpakket.*";
- Erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten zijn vaak complex gestructureerd, en zitten verweven in grotere projectverenigingen en overkoepelende intercommunales (punt 14 in het advies). "*Om te verzekeren dat een IOED haar erfgoedtaken onafhankelijk kan vervullen is het volgens de commissie daarom belangrijk om binnen deze overkoepelende structuren een duidelijke afbakening van bevoegdheden en diensten te bewaken.*".

Binnen de context van onroerenderfgoedgemeenten met een omvangrijker takenpakket, die deze visienota voorstelt, blijven de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten nuttig en nodig, zeker voor kleinere steden en gemeenten die op dit moment zelf niet de middelen of ambitie hebben om meer in te zetten op onroerend erfgoed. Maar een evaluatie van de huidige manier van werken is aan de orde. Erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten moeten voldoende slagkrachtig zijn. Dat vereist onder meer dat lokale besturen die erbij betrokken zijn een duidelijk engagement

[13] Advies VCOE2020|015 van 17 april 2020 over 3 aanvragen voor erkenning als onroerenderfgoedgemeente, 12 aanvragen voor erkenning als nieuwe intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst en 10 aanvragen voor wijziging van het werkingsgebied van een bestaande IOED, naar aanleiding van de adviesvraag van minister Matthias Diependaele van 26 maart 2020.

aangaan. Tegenover financiering vanuit Vlaanderen moet ook een bijdrage van de gemeenten die lid zijn staan.

Om een voldoende solide basis te garanderen stimuleren we lokale besturen om zich te groeperen in meer samenhangende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten met een zekere omvang. Deze minimale schaalgrootte – die in onderling overleg bepaald moet worden, maar aansluit bij de principes van het parallelle project Regiovorming (m.n. matroesjka-model) – is nodig om continuïteit te kunnen verzekeren binnen het diverse(re) takenpakket. Er valt ook vanuit inhoudelijk oogpunt veel te zeggen voor grotere intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten, waarvan het werkingsgebied beter aansluit bij een samenhangende landschappelijke typologie of een traditionele bouwstijl.

Het is ook de bedoeling dat erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten over enkele jaren voor lokale besturen, andere lokale actoren en de burger mee hét aanspreekpunt zijn voor alles wat met onroerend erfgoed te maken heeft. Ze hebben de afgelopen jaren al hun plek gezocht, nu moeten ze hun positie verstevigen. Dat betekent in veel gevallen dat ze op nog meer terreinen actief moeten worden, en op bepaalde vlakken verder moeten professionaliseren – bijvoorbeeld door onderlinge samenwerking te versterken en andere partnerschappen aan te gaan. Het lijkt bijvoorbeeld logisch dat efficiëntiewinst en andere voordelen te halen zijn uit samenwerking met erfgoedcellen. Dit wordt mee onderzocht tijdens het implementatietraject van deze visienota.

De Vlaamse overheid blijft de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten ondersteunen, maar zal hen tegelijk meer nog dan vandaag het geval is wijzen op hun verantwoordelijkheid. We doen dat op een constructieve manier.

6. FINANCIËLE ONDERSTEUNING VAN ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN EN INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN

Huidige situatie

Op dit moment voorziet de Vlaamse overheid een structurele financiële ondersteuning voor erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (zie 2.5.2). Aan deze financiering is telkens een samenwerkingsovereenkomst gekoppeld.

Erkende onroerenderfgoedgemeenten kunnen geen aanspraak maken op een vergelijkbare subsidie. Wel is het zo dat erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten een hogere subsidie krijgen, wanneer een erkende onroerenderfgoedgemeente er deel van uitmaakt (zie 8.4).

Lokale besturen kunnen daarnaast aanspraak maken op erfgoedpremies, ter ondersteuning van de instandhouding van beschermd onroerend erfgoed in hun eigendom of beheer.

Knelpunten en opportuniteiten

Waar het instrument van de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten aanslaat, blijven de erkende onroerenderfgoedgemeenten duidelijk achter. Lokale besturen geven aan dat het gebrek aan financiële ondersteuning voor het opnemen van deze bijkomende taken daarin zeker meespeelt.

Maar uit het succes van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten kunnen we ook lessen trekken. We stellen bijvoorbeeld vast dat er een aantal onbedoelde en ongewenste effecten gekoppeld zijn aan de huidige financieringsregels:

- De financiële basis van een aantal intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten is smal. Dat vertaalt zich ook in een beperkte bestaffing, die het moeilijker maakt om de diverse aspecten van het onroerenderfgoedbeleid en de verschillende disciplines goed af te dekken.
- Er is vandaag geen stimulans voor betrokken lokale besturen om ook zelf financiële verantwoordelijkheid op te nemen. Dat beperkte engagement doet twijfels rijzen over het lokale politieke draagvlak voor het initiatief.
- De huidige financieringsregels promoten onbedoeld intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten met een klein werkingsgebied – terwijl het diverse onroerenderfgoedveld en takenpakket net suggereren dat intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten best een zekere omvang hebben.
- Er is geen stimulans om het werkingsgebied af te stemmen met andere intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Voorgestelde aanpassing

Met deze visienota maken we van erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerend erfgoeddiensten structurele partners die onderling afspraken maken over takenpakketten en bijhorende financiële bijdragen. De Vlaamse overheid op haar beurt gaat een gelijkaardige afspraak aan: op basis van een structureel partnerschap worden in onderling overleg taken overgedragen en hier staat een financiële tegemoetkoming tegenover.

We baseren de subsidie op twee eenvoudige pijlers:

1) Een vast bedrag voor elke erkende onroerenderfgoedgemeente en intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst. De grootteorde van deze bedragen is afhankelijk van parameters zoals het aantal items op de inventaris, het aantal beschermde monumenten, de schaalgrootte van de IOED, ….

2) Een variabel bedrag op basis van de taken die opgenomen worden door erkende onroerenderfgoedgemeente en/of intergemeentelijke onroerend erfgoeddienst.
Deze 'aanvullende financiering' baseren we gemakshalve ook op een beperkt aantal parameters.

1. Structurele financiering van erkende onroerenderfgoedgemeenten

Deze visienota voorziet in een wezenlijke aanpassing van het takenpakket van erkende onroerenderfgoedgemeenten en een verruiming van hun verantwoordelijkheden. Zij nemen meer taken van Vlaanderen over. Het is logisch om ook voor hen een structurele subsidie in het vooruitzicht te stellen.

Binnen het huidige budgettaire kader lijkt het wel waarschijnlijk dat de subsidie voor kleinere steden en gemeenten niet zal volstaan om autonoom te kunnen functioneren als erkende onroerenderfgoedgemeente. Zij beschikken vandaag in de meeste gevallen niet over de mensen of middelen om deze taken helemaal zelf op te nemen. De subsidie volstaat ook niet om die noodzakelijke investeringen integraal te dekken. Het blijft voor hen dus interessant om terug te vallen op de kennis en ervaring van een erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst.

2. Structurele financiering van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten

De verruiming van het takenpakket van erkende onroerenderfgoedgemeenten betekent dat de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten, naast hun rol op het vlak van draagvlakontwikkeling en het verruimen van kennis over het lokale

onroerend erfgoed, ook als 'backoffice' van erkende onroerenderfgoedgemeenten een steeds belangrijker wordende rol kunnen gaan opnemen. Want zij kunnen voor verschillende van de taken die aan hen worden toegewezen een beroep doen op de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst waar ze deel van uitmaken. Uiteraard blijft het nemen van een beslissing de exclusieve bevoegdheid van het college of de gemeenteraad van de erkende onroerenderfgoedgemeente in kwestie.

In een dergelijke context is het logisch dat erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten gefinancierd worden door Vlaanderen en door de lokale besturen die lid zijn.

Voor zowel het vaste als variabele Vlaamse aandeel (pijler 1+2) hanteren we een verhoogde tegemoetkoming in de eerste twee opstartjaren. Want we beseffen dat ondersteuning vanuit het agentschap Onroerend Erfgoed het meest nodig is in de opstartfase. Dan moet een aantal eenmalige kosten gemaakt worden. Bovendien is het denkbaar dat nog niet alle gemeenten in die eerste jaren overtuigd zijn van de meerwaarde van het initiatief. Om hen mee in bad te krijgen is het dus nodig om de drempel zo laag mogelijk te maken

3. Projectmatige financiering van erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten

Naast de structurele bijdrage voor erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten kan een gericht en flexibel systeem om hen te ondersteunen bij het ontwikkelen van een lokaal onroerenderfgoedbeleid een meerwaarde bieden. We onderzoeken dat verder via een pilootproject met specifieke projectoproepen waarop enkel erkende onroerenderfgoedgemeenten of intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten kunnen intekenen.

<u>Impact van de aanpassing voor de lokale besturen</u>

Gelet op het takenpakket zullen naast de Vlaamse overheid ook de lokale besturen moeten bijdragen. Dat gebeurt in veel gevallen al, maar het zou kunnen dat de verwachte bijdrage van lokale besturen hoger zal liggen dan vandaag het geval is. Anderzijds: het feit dat een toekomstige erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst meer gemeenten zal omvatten, betekent ook dat de noodzakelijke bijdrage van de lokale besturen over meer gemeenten gespreid kan worden.

Erkende onroerenderfgoedgemeenten komen voor het eerst in aanmerking voor subsidie.

Naast de structurele bijdrage kunnen erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten in de toekomst ook kandideren voor specifiek daarvoor in het leven te roepen financieringsinstrumenten.

Impact van de aanpassing voor de Vlaamse overheid (i.c. het agentschap Onroerend Erfgoed) De herziening van de financiële ondersteuning van de erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten zal een aanpassing van de bestaande regelgeving vereisen.

De subsidiëring van erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten is in principe budgetneutraal. Daarbij wordt wel uitgegaan van de theoretische maximale budgettaire kost van de financiering van intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten o.b.v. de huidige financieringsregels, wanneer alle lokale besturen zich aansluiten gaan we uit van een maximale kost van € 3,77 miljoen euro (zie 8.6).

7. SLOTWOORD

Met deze visienota presenteert de Vlaamse overheid haar visie op de toekomstige samenwerking met het lokale bestuursniveau. Het is de duidelijke ambitie dat alle lokale besturen zich meer geroepen voelen om hieraan bij te dragen.

Erkende onroerenderfgoedgemeenten krijgen daarbij een sleutelrol, met meer verantwoordelijkheid en versterkte bevoegdheden. In ruil daarvoor biedt de Vlaamse overheid inhoudelijke en financiële ondersteuning.

De erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten hebben hun waarde de afgelopen jaren bewezen. We bevestigen hun rol, maar positioneren hen nog meer als basisstructuur achter de kleinere erkende onroerenderfgoedgemeenten.

Het agentschap Onroerend Erfgoed biedt op een aantal domeinen meer ruimte aan lokale besturen en vooral erkende onroerenderfgoedgemeenten om verantwoordelijkheid op te nemen en initiatieven te ontwikkelen. Denk aan beleidsmonitoring, het vaststellen van inventarissen et cetera.

Omdat expertise en ervaring initieel niet altijd aanwezig zal zijn bij lokale onroerenderfgoeddiensten, en ook niet verwacht kan worden dat zij deze ontwikkelen voor alle thema's of niches, heroriënteert het agentschap zich ook verder als ondersteunende partner en kenniscentrum voor de lokale besturen.

Deze visienota zet de krijtlijnen uit voor de toekomstige gezamenlijke verantwoordelijkheid op het vlak van onroerend erfgoed. De komende maanden gaat de Vlaamse overheid verder de gesprekken aan met de lokale besturen over de concrete invulling en omzetting van deze principes. Aan de VVSG, NOE en SARO wordt deze visienota voor advies voorgelegd.

Vervolgens volgt een presentatie in het Vlaams Parlement, waarna regelgevende initiatieven waar nodig opgestart worden. Parallel hiermee bereidt het agentschap Onroerend Erfgoed de ontwikkeling van of de noodzakelijke aanpassingen aan achterliggende processen en structuren voor, zodat deze visienota geïmplementeerd is tegen de volgende BBC-ronde in 2023.

8. BIJLAGEN

8.1. Gebruikte afkortingen

BBT	Beleids- en Begrotingstoelichting
CHE-zone	gebied met Cultuurhistorische of Esthetische waarde (overdruk in het gewestplan)
GGA	Gebieden waar Geen Archeologisch Erfgoed te verwachten valt
IOED	Erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst
NOE	Netwerk Onroerend Erfgoed, d.i. het netwerk van erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten
OEG	Erkende onroerenderfgoedgemeente
RUP	Ruimtelijk Uitvoeringsplan
VCOE	Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed
VCRO	Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening
VTE	voltijds equivalent
VVSG	Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten

8.2. Lokale inventarisatie-initiatieven

8.2.1. Bouwkundig erfgoed

	IOED	OEG	aantal fiches
Haacht	x	x	10
Rotselaar	x	x	10
Leuven		x	250
Bierbeek (pilootgemeente)	x		36 + 10
Genk	x		30
Affligem	x		10
Diest	x		10
Geetbets	x		10
Hoegaarden	x		10
Kortenaken	x		10
Landen	x		10
Roosdaal	x		10
Scherpenheuvel-Zichem	x		10

Tienen	x		10
Zoutleeuw	x		10
Antwerpen			ca 700
Gent			380
Bertem			10
Kortenberg			10
Oud-Heverlee			10
Steenokkerzeel			10
Tremelo			10
Zemst			10

8.2.2. Houtige beplantingen

- Afgerond: Merelbeke
- Gestart: Gent (maar voorlopig *on hold*)
- In overweging: Beernem (OE-gemeente), Aalst, Genk en Zwalm. Leuven heeft ook al interesse getoond maar voorlopig minder concreet.

8.2.3. Historische tuinen en parken

- Enkel intentie van stad Roeselare

8.3. Overzicht van de erkende onroerenderfgoedgemeenten

Overzicht op basis van de datum van erkenning:

- Koksijde
- Riemst
- Voeren
- Baarle-Hertog
- Beerse
- Oud-Turnhout
- Kasterlee
- Rijkevorsel
- Turnhout
- Vosselaar
- Leuven
- Beernem
- Kontich
- Holsbeek
- Haacht

- Bekkevoort
- Rotselaar
- Zonnebeke
- Brecht
- Keerbergen
- Roeselare
- Tremelo

8.4. Overzicht van de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten

Overzicht op basis van de datum van erkenning:

IOED + deelnemende gemeenten (erkende onroerenderfgoedgemeenten aangeduid met *)	Erkend sinds	Subsidie 2021
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Midwest (Hooglede, Ingelmunster, Izegem, Lichtervelde, Moorslede, Roeselare*, Staden en Wingene)	2015	€ 90.302,75
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Erfgoed Noorderkempen (Turnhout*, Beerse*, Oud-Turnhout*, Vosselaar*, Kasterlee*, Baarle-Hertog* en Rijkevorsel*)	2015	€ 103.492,23
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband WinAr (Rotselaar*, Holsbeek*, Bekkevoort*, Haacht*, Keerbergen* en Tremelo*)	2015	€ 91.877,73
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband PORTIVA (Tienen, Linter, Glabbeek, Hoegaarden en Bierbeek)	2015	€ 82.845,37
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Leiedal (Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendelede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem en Zwevegem)	2015	€ 87.991,66
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Haspengouw West (Kortessem, Alken, Wellen, Borgloon, Gingelom en Heers)	2016	€ 83.018,39

Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Regionaal Landschap Kempen en Maasland (As, Bree, Genk, Kinrooi, Lanaken, Maaseik, Maasmechelen, Oudsbergen en Zutendaal)	2016	€ 88.810,33
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband CO7 (Poperinge, Zonnebeke*, Ieper, Vleteren, Langemark-Poelkapelle, Heuvelland en Mesen)	2016	€ 89.653,08
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Erfpunt (Kruibeke, Temse, Stekene, Beveren, Sint-Niklaas, Sint-Gillis-Waas, Waasmunster en Moerbeke)	2016	€ 87.558,97
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband IGEMO (Bonheiden, Bornem, Duffel, Lier, Putte, Puurs, Sint-Amands, Sint-Katelijne-Waver en Willebroek)	2016	€ 84.854,93
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Polderrand (Oudenburg, Gistel, Ichtegem, Koekelare en Kortemark)	2016	€ 82.680,07
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband erfgoed Voorkempen (Essen, Kalmthout, Kapellen, Ranst, Schilde, Wijnegem, Wommelgem, Wuustwezel en Zoersel)	2016	€ 85.657,92
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Cultuurregio Pajottenland & Zennevallei (Affligem, Dilbeek, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw en Ternat)	2016	€ 82.431,24
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Berg en Nete (Berlaar, Nijlen en Heist-op-den-Berg)	2017	€ 82.060,13
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband k.ERF (Balen, Dessel, Meerhout, Mol, Retie en Geel)	2017	€ 85.722,71
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Lage Kempen (Bocholt, Halen, Ham, Hamont-Achel, Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren, Leopoldsburg, Zonhoven, Beringen en Lummen)	2017	€ 87.572,58
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Land van Nete en Aa (Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Lille, Olen en Vorselaar)	2017	€ 82.859,37

Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Meetjesland (Aalter, Eeklo, Evergem, Maldegem, Sint-Laureins, Wachtebeke, Lievegem en Assenede)	2017	€ 88.316,83
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Schelde-Durme (Berlare, Buggenhout, Dendermonde, Hamme, Laarne, Lebbeke, Wetteren, Zele en Wichelen)	2017	€ 85.165,04
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Zuid-Hageland (Geetbets, Kortenaken, Landen en Zoutleeuw)	2017	€ 82.088,11
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Oost-Haspengouw & Voeren (Bilzen, Riemst*, Voeren* en Hoeselt)	2017	€ 98.011,38
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband de Merode (Aarschot, Diest, Herselt, Hulshout, Laakdal, Scherpenheuvel-Zichem, Tessenderlo en Westerlo)	2017	€ 85.809,55
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Brugge en Ommeland (Beernem*, Brugge, Damme, Jabbeke, Knokke-Heist, Oostkamp, Torhout en Zedelgem)	2017	€ 94.017,36
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Viersprong (Destelbergen, Lochristi, Melle, Merelbeke, Oosterzele en Sint-Lievens-Houtem)	2017	€ 82.921,59
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Zuidrand (Aartselaar, Borsbeek, Edegem, Hove, Kontich*, Lint en Mortsel)	2017	€ 82.947,56
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Bosland (Lommel, Pelt, Peer en Hechtel-Eksel)	2020	€ 84.640,36
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Denderland (Aalst, Denderleeuw, Erpe-Mere, Haaltert, Lede, Ninove)	2020	€ 84.651,16
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Leie Schelde (Deinze, De Pinte, Nazareth, Zulte, Gavere)	2020	€ 83.375,01
Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Rupelstreek (Boom, Hemiksem, Niel, Rumst, Schelle)	2020	€ 80.675,60

Het intergemeentelijk samenwerkingsverband Vlaamse Ardennen (Brakel, Geraardsbergen, Herzele, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Lierde, Maarkedal, Oudenaarde, Ronse, Wortegem-Petegem, Zottegem, Zwalm)	2020	€ 88.809,49

8.5. Overzicht van de erkende onroerenderfgoeddepots

Het depot "Archeologisch Depot Onroerend Erfgoed" (beheerd door het agentschap Onroerend Erfgoed).

Overzicht van de veertien andere erkende onroerenderfgoeddepots, gerangschikt per provincie:

8.5.1. Antwerpen

- Het depot "onroerenderfgoeddepot Provinciaal Archeologisch Depot" (provincie Antwerpen)
- Het depot "Onroerenderfgoeddepot Mechelen"
- Het depot "Onroerenderfgoeddepot Stad Antwerpen"
- Het depot "TRAM 41" (Turnhout)

8.5.2. Oost-Vlaanderen

- Het depot "Archeodepot pam Velzeke" (Velzeke)
- Het depot "De Zwarte Doos" (Gent)
- Het depot "onroerenderfgoeddepot Provinciaal ErfgoedCentrum" (provincie OostVlaanderen)
- Het depot "SOLVA Archeologisch depot" (Zuid-Oost-Vlaanderen)
- Het depot "onroerenderfgoeddepot Waasland"

8.5.3. Vlaams-Brabant

- Het depot "onroerenderfgoeddepot Vlaams-Brabant"
- Het depot "Onroerenderfgoeddepot Agilas" (Asse)

8.5.4. West-Vlaanderen

- Het depot "De Pakhuizen" (Brugge en Ommeland)
- Het depot "Potyze" (Zuidelijke Westhoek)
- Het depot "Trezoor" (Zuid-West-Vlaanderen)

8.6. Berekening van de maximale budgettaire kost van de financiering van intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten o.b.v. de huidige financieringsregels

Vandaag gelden de volgende regels voor de financiering van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten[14]:

- Basisbedrag: € 79.480
- Supplement op variabele basis:
  1) € 0, 01 per inwoner, ingeschreven in het bevolkingsregister van de gemeenten die deel uitmaken van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst op 1 januari van het jaar waarin de ontvankelijke subsidieaanvraag is ingediend;
  2) € 12 per km² van het werkingsgebied van de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst;
  3) indien de gemeente erkend is als onroerenderfgoedgemeente:
     a. € 30 per km² van het grondgebied van de erkende onroerenderfgoedgemeente;
     b. € 500 per km² van de grondoppervlakte van de beschermde goederen die binnen het grondgebied van de erkende onroerenderfgoedgemeente liggen;
     c. € 5 per item dat opgenomen is in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed of in de vastgestelde inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde en dat binnen het grondgebied van de erkende onroerenderfgoedgemeente ligt.

Er zijn **dertig erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten**, die het volgende vertegenwoordigen:

- 208 gemeenten (gemiddeld 6,9 gemeenten per IOED);
- 4,11 miljoen inwoners (gemiddeld 137.000 inwoners per IOED);
- 309,08 km² beschermd onroerend erfgoed (gemiddeld 10,30 km² per IOED);
- 45.638 vastgestelde inventarisitems (gemiddeld 1.521 items per IOED).

Voor de financiering van de 30 erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten moet Vlaanderen in 2021 2,6 miljoen euro voorzien.

De **tweeëntwintig erkende onroerenderfgoedgemeenten** staan samen op hun beurt voor:

- 485.877 inwoners (= 7,33% van Vlaanderen);

[14] zie het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (citeeropschrift: "het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014"), art. 10.1.10, en het ministerieel besluit tot vaststelling van de eenheidsprijzen voor de subsidiëring van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en erkende onroerenderfgoeddepots in het kader van een samenwerkingsovereenkomst en tot bepaling van de kosten die voor die subsidiëring in aanmerking komen

- 988,72 km² (= 7,26% van Vlaanderen);
- 66,47 km² beschermd erfgoed (= 10,20% van Vlaanderen);
- 4.810 vastgestelde inventarisitems (= 6,38% van Vlaanderen).

Een **theoretisch maximum-scenario** gaat uit van de verhoudingen die vandaag al gelden, maar dan opgerekt voor heel Vlaanderen. Dit wil zeggen:

- Vlaanderen is gebiedsdekkend afgedekt door drieënveertig intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (300 gemeenten/gemiddeld 6,9 gemeenten per IOED). De groei van 208 naar 300 gemeenten die deel uitmaken van een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst komt overeen met een toename van 44,2%.
- Het aantal erkende onroerenderfgoedgemeenten stijgt met een zelfde verhouding (+44%), tot 32. Zij vertegenwoordigen:

    - 700.635 inwoners
    - 1.425,73 km²
    - 95,85 km² beschermd onroerend erfgoed
    - 6.936 vastgestelde inventarisitems

Dit vertaalt zich naar de volgende door Vlaanderen te reserveren budgetten:

		Basisbedrag	Factor	Totaal
Basisbijdrage		€ 79.480	43 IOED's	€ 3.417.640,00
Supplement inwoner		€ 0,01	6.623.505 inw.	€ 66.235,05
Oppervlaktesupplement		€ 12	13.625,55 km²	€ 163.506,60
IOED-supplement i.g.v. aanwezige erkende onroerend-erfgoedgemeente:	Opp.	€ 30	1.425,73 km²	€ 42.771,90
	Opp. beschermd	500	95,85 km²	€ 47.925,00
	Vastgesteld inventaris-items	€ 5	6.936 items	€ 34.680,00
				€ 3.772.758,55

In een dergelijk 'maximalistisch' scenario, dat verder bouwt op de geldende trends en verhoudingen, moet de Vlaamse overheid op basis van de huidige financieringsregels dus een kleine € 3,8 miljoen euro voorzien.

8.7. Overzicht van taakstelling voor erkende onroerenderfgoedgemeenten, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en andere lokale besturen, na implementatie van de Visienota Lokaal Onroerenderfgoedbeleid

Legende:

Groene tekst	nieuwe taak/ aanpassing n.a.v. Visienota
	facultatief of 'op vraag'
	niet van toepassing op OEG/ IOED/ andere LB (afhankelijk van welk vakje ingekleurd is)
	nog te onderzoeken

Gebruikte afkortingen in dit overzicht:

- IOED: erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst
- LB: lokaal bestuur
- NOE: Netwerk van OEGs en IOEDs
- OD: operationele doelstelling
- OE: agentschap Onroerend Erfgoed
- OEG: erkende onroerenderfgoedgemeente
- SD: strategische doelstelling
- VR: Vlaamse regering

TAAKVERDELING OEG - IOED - ANDERE LOKALE BESTUREN O.B.V. VISIENOTA				
Hoofdstuk in visienota	Taak	OEG	IOED	Andere LB
4.1. Voorbereiden Vlaams OE-beleid	Opmaken omgevingsanalyse bij einde regeerperiode	OE consulteert individuele OEGs (eventueel via NOE) bij de omgevingsanalyse	OE consulteert IOEDs via NOE bij de omgevingsanalyse	OE consulteert andere LB via VVSG
	Voorstel opmaken van SD/OD bij begin regeerperiode	OE consulteert individuele OEGs (eventueel via NOE) bij het nadenken over SD/OD	OE consulteert IOEDs via NOE bij het nadenken over SD/OD	OE consulteert andere LB via VVSG
	Opmaken beleidsaanbevelingen en regelgevingsvoorstellen	OE consulteert OEGs bij de opmaak van relevante beleidsaanbevelingen en regelgevingsvoorstellen (via ad-hoc-WG binnen de schoot van het NOE)	OE consulteert IOEDs bij de opmaak van relevante beleidsaanbevelingen en regelgevingsvoorstellen (via ad-hoc-WG binnen de schoot van het NOE)	VR consulteert andere LB bij beslissing over regelgevingsvoorstellen via de SARO
	Rapportage over beleidsuitvoering (BBT)	OE vraagt OEGs om jaarlijks te rapporteren over de taken die zij opvolgen	OE vraagt IOEDs om jaarlijks te rapporteren over de taken die zij opvolgen	
4.2. Monitoren/ evalueren Vlaams OE-beleid	Bepalen van indicatoren en thema's voor de komende jaren	OE overlegt hierover met vertegenwoordiging van de OEGs via NOE	OE overlegt hierover met vertegenwoordiging van de IOEDs via NOE	OE betrekt andere LB via VVSG
	Methodologie vastleggen	(OE neemt dit zeker in eerste instantie autonoom op)		
	Verzamelen van gegevens	OEGs verzamelen afgesproken gegevens die zij beheren	IOEDs verzamelen afgesproken gegevens die zij beheren	andere LB verzamelen afgesproken gegevens die zij beheren
	Gegevens verwerken	(gecentraliseerd, bij OE)		
	Resultaten verspreiden	OE neemt deze rol op, *OEGs kunnen dit ook doen (→ facultatief)*	OE neemt deze rol op, *IOEDs kunnen dit ook doen (→ facultatief)*	OE neemt deze rol op, *andere LB kunnen dit ook doen (→ facultatief)*
4.3. Behandelen van toevalsvondsten	Centraal meldpunt	(blijft o.w.v. duidelijkheid bij OE)		
	Melding beoordelen	*OEGs die ervoor kiezen toevalsvondsten te behandelen tijdens de lokale bestuursperiode, nemen het beoordelen van meldingen over van Vlaanderen (→ facultatief)*	*IOEDs kunnen een OEG ondersteunen die deze taak opneemt (→ op vraag)*	

4.3. Behandelen van toevalsvondsten (vervolg)	Archeologisch onderzoek uitvoeren	*OEGs die ervoor kiezen toevalsvondsten te behandelen tijdens de lokale bestuursperiode, moeten dan instaan voor het archeologisch onderzoek >>uitbesteden of zelf doen (vereist erkend archeoloog type 1) (→ facultatief)*	*OEGs kunnen voor het archeologisch onderzoek een beroep doen op een IOED die over een erkend archeoloog type 1 beschikt (→ op vraag)*	
	Beoordeling verlengen van de onderzoekstermijn (> 10 dagen)	*OEGs die ervoor kiezen toevalsvondsten te behandelen tijdens een lokale bestuursperiode, nemen deze taak over van Vlaanderen (→ facultatief)*		
	Schadevergoeding uitkeren (>30 dagen)	[→ nog te onderzoeken]		
	Bewaring & deponering van archeologisch ensemble	*OEGs die ervoor kiezen toevalsvondsten te behandelen tijdens de lokale bestuursperiode, staan ook in voor deze taak (→ facultatief)*	*OEGs die deze taak opnemen, kunnen voor bewaring & deponering hulp inroepen van een IOED (→ op vraag)*	

4.4.1. Wetenschappelijk inventariseren	wetenschappelijk inventariseren	OEGs inventariseren bouwkundig erfgoed/ houtige beplantingen/ historische parken en tuinen, o.b.v. de afgesproken methodologie (verplicht)	*IOEDs kunnen lokale besturen ondersteunen bij het inventariseren, of dit in hun opdracht uitvoeren (→ op vraag)*	*andere LB kunnen bouwkundig erfgoed/ houtige beplantingen/ historische parken en tuinen inventariseren, o.b.v. afgesproken methodologie (→ facultatief)*
	inventarisdata invoeren in centrale databank	OEGs voeren de resultaten van de eigen inventarisatie van bouwkundig erfgoed/ houtige beplantingen/ historische parken en tuinen op hun grondgebied zelf in de centrale DB in	*IOEDs kunnen de resultaten van de inventarisatie van bouwkundig erfgoed/ houtige beplantingen/ historische parken en tuinen op het grondgebied van (één van hun) leden invoeren in de centrale DB (→ op vraag)*	andere LB voeren de resultaten van de eigen inventarisatie van bouwkundig erfgoed/ houtige beplantingen/ historische parken en tuinen op hun grondgebied zelf in de centrale DB in
4.4.2. Vaststellen van inventarissen	Vaststellen van inventarissen	*OEGs kunnen de inventarissen waar ze voor instaan zelf vaststellen (→ facultatief, o.b.v. procedure die ze kiezen)*	*IOEDS kunnen een OEG ondersteunen bij het vaststellen (→ op vraag)*	

4.4.2. Vaststellen van inventarissen (vervolg)	Vaststellen van inventarissen	*OEG kunnen zelf gebieden aanduiden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (→ facultatief), of leveren hiervoor informatie aan de Vlaamse overheid aan*	*IOEDs kunnen een OEG ondersteunen voor wat betreft GGA's (→ op vraag) of leveren hieromtrent informatie aan de Vlaamse overheid aan*	andere LB kunnen informatie over GGA's aanleveren aan de Vlaamse overheid
	Opvolging van autonome vaststelling door OEGs	OEG werkt mee aan monitoring door OE		
4.4.3. Beheer van vastgesteld erfgoed	beoordeling omgevingsvergunningsaanvragen m.b.t. vastgesteld onroerend erfgoed	OEGs behandelen aanvragen voor een omgevingsvergunning	*IOEDs kunnen OEGs of andere LB ondersteunen bij de beoordeling van een vergunningsaanvraag (→ op vraag)*	andere LB behandelen aanvragen voor een omgevingsvergunning
	zorg- en motiveringsplicht t.a.v. eigen werkzaamheden en handelingen	geldt voor alle administratieve overheden		geldt voor alle administratieve overheden
	motiveringsplicht bij sloop of kap	geldt voor alle administratieve overheden		geldt voor alle administratieve overheden
	opmaak RUP i.f.v. erfgoedlandschap	OEGs kunnen RUPs opmaken	*IOEDs kunnen OEGs of andere LB ondersteunen bij de opmaak van een RUP (→ op vraag)*	andere LB kunnen RUPs opmaken

4.4.3. Beheer van vastgesteld erfgoed (vervolg)	Beoordeling archeologienota's en nota's (niet beperkt tot archeologisch onderzoek in vastgestelde zones)	OEGs staan in voor de beoordeling van (archeologie)nota's	*IOEDs kunnen een OEG ondersteunen bij de beoordeling van (archeologie)nota's (→ op vraag)*	
	onroerenderfgoed-specifieke bepalingen opnemen in gemeentelijke stedenbouwkundige verordening	*OEGs kunnen een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening opmaken/aanpassen (→ facultatief)*	*IOEDs kunnen OEGs of andere LB ondersteunen bij de opmaak/aanpassing van een stedenbouwkundige verordening (→ op vraag)*	*andere LB kunnen een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening opmaken/aanpassen (→ facultatief)*
	inzetten van het 'bijkomend te ontwikkelen instrument' dat de Visienota in het vooruitzicht stelt voor het beheer van vastgesteld onroerend erfgoed	*OEGs kunnen dit nieuw instrument inzetten (→ facultatief)*	*IOEDs kunnen een OEG waarschijnlijk ondersteunen bij de toepassing van dit nieuw instrument (→ op vraag)*	
	toekennen van lokaal geldende rechtsgevolgen aan vastgesteld erfgoed	*OEGs kunnen onderhoudswerken, wijzigen/vervangen van schrijnwerk/gevels/daken, … toelatingsplichtig maken (→ facultatief)*		

4.5.1. Nieuwe beschermingen en evaluatie van het beschermd bestand	Beschermingsthema's & -planning bepalen	OE consulteert OEGs bij het bepalen van thema's en planning	OE consulteert IOEDs bij het bepalen van thema's en planning	
	→ UITWERKEN BESCHERMINGSTHEMA'S (inclusief evaluatie bestaande beschermde bestand):			
	luik 'Inhoudelijk onderzoek'	*OEGs kunnen meewerken aan het inhoudelijk onderzoek, voorafgaand aan een beschermingscampagne (→ facultatief)*	*IOEDs kunnen meewerken aan het inhoudelijk onderzoek, voorafgaand aan een beschermingscampagne (→ facultatief/ op vraag van OEGs of andere LB)*	*andere LB kunnen meewerken aan het inhoudelijk onderzoek, voorafgaand aan een beschermingscampagne (→ facultatief)*
	luik 'Voorstel van selectie'	OE consulteert OEGs bij het voorstel van selectie dat aan de minister wordt voorgelegd	OE consulteert IOEDs bij het voorstel van selectie dat aan de minister wordt voorgelegd	*andere LB kunnen een advies uibrengen i.f.v. het voorstel van selectie dat aan de minister wordt voorgelegd (→ facultatief)*
	luik 'Doorlopen procedure'	OEG's nemen de taken op die procedureel aan gemeenten zijn toegekend		andere LB nemen de taken op die procedureel aan gemeenten zijn toegekend

4.5.2. Beheer van beschermd onroerend erfgoed	Beoordeling omgevingsvergunningsaanvragen m.b.t. beschermd onroerend erfgoed	OEGs behandelen aanvragen voor een omgevingsvergunning (met verplichte adviesvraag aan OE)	*IOEDs kunnen OEGs en andere LB ondersteunen bij de beoordeling een beroep doen op IOED (→ facultatief)*	andere LB behandelen aanvragen voor een omgevingsvergunning (met verplichte adviesvraag aan OE)
	Toelating niet-vergunningsplichtige handelingen	OEGs behandelen toelatingsaanvragen voor niet-vergunningsplichtige handelingen, en volgen deze op	*IOEDs kunnen een OEG ondersteunen bij de behandeling of opvolging van een toelatingsaanvraag (→ op vraag)*	
	Goedkeuring beheersplan	(OE neemt dit autonoom op - cf. situatie vandaag)		
	Toelating archeologisch onderzoek in het kader van wetenschappelijke vraagstellingen	(OE neemt dit autonoom op - cf. situatie vandaag)		

4.6. Handhaving	Vaststellingen van inbreuken of misdrijven op de regelgeving onroerend erfgoed	*OEGs kunnen autonoom vaststellingen doen*	*IOEDs kunnen vaststellingen doorgeven aan de betrokken LB*	*andere LB kunnen autonoom vaststellingen doen*
	→ ZACHTE HANDHAVING:			
	luik 'Raadgevingen sturen'	OEGs stellen een gemeentelijke verbalisant aan (→ verplicht)		*andere LB kunnen een gemeentelijke verbalisant aanstellen (>> facultatief)*
	luik 'Aanmaningen opstellen'	OEGs stellen een gemeentelijke verbalisant aan (→ verplicht)		*andere LB kunnen een gemeentelijke verbalisant aanstellen (>> facultatief)*
	→ HARDE HANDHAVING - vervolging i.h.k.v. bestuurlijke handhaving:			
	luik 'Stakingsbevel'	OEGs kunnen een stakingsbevel opleggen		andere LB kunnen een stakingsbevel opleggen
	luik 'Geldboete'	[>> nog te onderzoeken]		[>> nog te onderzoeken]
	luik 'Bestuursdwang'	[>> nog te onderzoeken]		[>> nog te onderzoeken]
	→ COMPLIANCE PROMOTION:			
	luik 'preventie, sensibilisering, proactieve controle'	*OEGs kunnen inzetten op compliance promotion (>> facultatief)*	*IOEDs kunnen inzetten op compliance promotion (>> facultatief of op vraag)*	*andere LB kunnen inzetten op compliance promotion (>> facultatief)*